

Kooperatif Postası

KARINCA

OCAK 2025 YIL: 91 SAYI: 1057 ISSN: 1300-1450

OCAK 2025

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1057
Ocak 2025

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez.
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
31 Ocak 2025

Grafik, Tasarım:
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
MUSTAFA YAVUZ KOOPERATİFLERDE HUKUKİ SORUMLULUĞU ORTADAN KALDIRAN NEDENLER	5
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE TİCARİ MUAMELE YASAĞI	12
YETER DEMİR USLU SAĞLIK HİZMETLERİNDE HASTA GÜVENLİĞİ	16
VEDAT SADIOĞLU 2 ŞUBAT 'DÜNYA SULAK ALANLAR GÜNÜ' VE ÖNEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	21
"90 YILDAN SEÇMELER,,	
- TÜRK KÖYLÜSÜNÜN SEVİNCİ	29
- ESAT TEKELİ TOPRAK KANUNU DOLAYISIYLA ULUSUN BİR YAZISI	30
- SÜREYYA ERGÜN KÖYLÜ VE GÜZELLİK SEVGİSİ	32
- ŞEHİR ÇOCUĞU - TAŞRA ÇOCUĞU	34
- CEMAL BORA 30 AĞUSTOS 1922 - 1945	35
- İLK ÖĞRETİM DAVAMIZ	36
- HAZIM ATIF KUYUCAK HARP SONRASINDA YERLİ MALİ DAVASI	36
- CEMAL BORA OCAK	38
- GEORGE D. SCARSETH FAKİR TOPRAKLARI ZENGİNLEŞTİRMEK KABİL - AMERİKA MÜTEHASSISLARININ ARAŞTIRMALARINDA VARILAN NETİCELER	38
- BİRLEŞİK AMERİKA'DA ŞEHİR KÜTÜPHANELERİNİN GÖRDÜKLERİ HİZMETLER	40
- FUAD PEKİN SİLO	40
- ŞİNASI ÇELİKKOL ANKARA MEMURLAR KOOPERATİF ŞİRKETİ	43

Değerli kooperatif gönüllüleri;

Dergimizin bu sayısında da yine zengin bir içerikle alanında birikim sahibi yazarlarımızın makale ve yazılarıyla karşınızdayız.

Gümrük ve Ticaret Uzmanı Mustafa Yavuz'un "Kooperatiflerde Hukuki Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran Nedenler" adlı yazısında konu, ilgili yasalara atıfta bulunularak ele alınmaktadır.

Makalede, yönetim kurulu üyelerinin hukuki mesuliyetini ortadan kaldıran haller şu şekilde sıralanmaktadır: yönetim kurulunun genel kurul tarafından ibra edilmesi, zararın ve sorumlusunun öğrenildiği ve zararı doğuran fiilin olduğu tarihten itibaren beş yıllık zaman aşımı süresinin dolması, anasözleşme ve yasadaki doğan bir yetki ya da görevin başkasına devredilmesi, hukuki sorumluluk doğuran yolsuzluk ve usulsüzlüklerin yönetim kurulu üyelerinin kontrolü dışında vuku bulması, yönetim kurulu üyesinin kusurlu olmadığını ispatlaması ile sorumluluğuna neden olan kararın alınmasında olumsuz oy kullanması.

Ticaret Bakanlığı, Ticaret Başmüfettişi Özdem Satıcı Toprak, "Kooperatiflerde Ticari Muamele Yasağı" adlı yazısında öncelikle yönetim kurullarının görev ve yetkilerinden söz ederek "ticari muamele" kavramını ilgili yasalarda çerçevesinde tanımlamaktadır.

Yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personelinin ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, doğrudan veya dolaylı olarak bir ticari muamele yapamaması ile ticari muamelenin genel kurul kararına dayanmasının da yasağı ortadan kaldırmayacağı ve yasa ile düzenlemelere aykırı hareket eden yöneticiler ile personelin cezai ve hukuki sorumluluktan kurtulamayacağı vurgulanmaktadır.

İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yeter Demir Uslu'nun "Sağlık Hizmetlerinde Hasta Güvenliği" adlı yazısı geçtiğimiz günlerde bazı hastanelerde kasıtlı bebek ölümlerinin ortaya çıkarılması ve 19 hastanenin kapatılması ile "Yenidoğan Çetesini Davası" ile daha fazla önem kazanmaktadır.

Sağlık hizmetleri sırasında bireylerin zarar görmemesi için alınan tüm önlemler şeklinde tanımlanan hasta güvenliği kavramı, sağlık hizmetlerinin niteliğini doğrudan etkilemektedir.

Hasta güvenliği, hastaların hayatlarını kurtarmak, hastalığın tedavisi esnasında ortaya çıkan aksaklıkları azaltmak ve sağlık maliyetlerini düşürmek açısından önemlidir. Hasta güvenliğinin sağlanması, güvenlik ihlalleri, sistemdeki sıkıntılar, teknolojik yeniliklere ayak uyduramama gibi etkenlerle ilgilidir. Bunun için makalede, güçlü bir güvenlik kültürüne ihtiyaç olduğundan söz edilmektedir.

Araştırmacı Yazar Vedat Sadioğlu'nun "2 Şubat 'Dünya Sulak Alanlar Günü' ve Önemi Üzerine Genel Bir Değerlendirme" adlı yazısı, 2 Şubat 1971 tarihinde İran'ın Ramsar kentinde imzalanan "Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi" ne taraf olan ülkelerin kutladığı bu tarihi günü ele almaktadır.

Türkiye, Ramsar Sözleşmesi'ni imzalayarak 17 Mayıs 1994'ten itibaren anlaşmaya taraf olmuştur.

Bu çerçevede, kendi milli sınırları içerisinde 179.898 hektar sulak alanın korunmasını taahhüt altına almıştır. Verilen bilgilere göre, ülkemizde 59'u ulusal, 22'si mahalli olmak üzere yaklaşık 10 bin 850 kilometrekareyi kapsayan toplam 95 yer “sulak alan” olarak ilan ve tescil edilmiştir.

Sadioğlu bu yazısında, Ramsar Sözleşmesi'nin amacı, neleri kapsadığı, ülkemiz ile dünya açısından önemi üzerinde durmaktadır. Konu ile ilgili fotoğraf ve afişler gibi görsel malzemeler sulak alanları daha dikkat çekici hale getirmektedir. Küresel ısınmanın sonuçlarını her gün daha şiddetli şekilde hissetmekte olduğumuz günümüzde bu tarz yazıların devlet, sivil toplum örgütleri ile vatandaşlarımız açısından uyarıcı olmasını temenni ediyoruz.

Haziran 2024 tarihinde yayınlanan 1050. sayımızdan itibaren “90 Yıldan Seçmeler” adlı bir köşe sunmaktayız. Bu köşemizde dergimizin 90 yıllık külliyatı arasından yaptığımız derlemeleri okuyucularımıza sunuyoruz.

Kooperatif Postası Karınca dergisinin yayın hayatına girdiği 1934 senesinde Türkiye’de çok az sayıda dergi bulunmaktaydı. Bu bakımdan dergimizin ilk yıllarındaki yazılar şüphesiz ki, öncelikle kooperatifçilik ağırlıklı olmak üzere her alanı kapsamaktaydı. 90 yıllık külliyatı tarih sırasına göre incelemek aynı zamanda o günlerin siyasi, iktisadi ve kültürel durumunu ve dönüşümünü göstermektedir.

İçinde bulunduğumuz yıl ile dergimiz 91. yılına ulaşmıştır. Bu yıl da eski sayılardan yaptığımız seçmelere yine aynı başlıkla devam etmeyi uygun gördük.

“90 Yıldan Seçmeler” kısmında dergimizin Haziran 1945 tarihindeki “Toprak Kanunu Özel Sayısı” olarak hazırlanan nüshasından konunun tarihi önemi dolayısıyla iki yazıyı seçtik. Bunlar; “Türk Köylüsünün Sevinci - Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Kamutaydan Çıktı” ile **Esat Tekelî**’nin “Toprak Kanunu Dolayısıyla Ulusun Bir Yazısı” adlı belge niteliğindeki yazılardır.

Yine 90 Yıllık külliyatın içinden seçtiğimiz diğer yazılar da tarihi ve belgesel niteliklerinin yanında estetik boyutları ile dikkati çekmektedir.

Bu yazıların başlıklarını şu şekilde sıralayabiliriz: “Köylü ve Güzellik Sevgisi”, “Şehir Çocuğu - Taşra Çocuğu”, “30 Ağustos - (1922 - 1945)”, “İlk Öğretim Davamız”, “Harp Sonrasında Yerli Malı Davası”, “Ocak”, “Fakir Toprakları Zenginleştirmek Kabil - Amerika Mühendislerinin Araştırmalarında Varılan Neticeler”, “Birleşik Amerika’da Şehir Kütüphanelerinin Gördükleri Hizmetler”, “Silo” ve “Ankara Memurlar Kooperatif Şirketi”.

Dergimizin gelecek sayılarında da kooperatifçilik başta olmak üzere ülkemizin bütün sorunları üzerinde duracak ve çözüm üretmek noktasında çaba göstermeye devam edeceğiz.

Sağlıcakla kalın...

KOOPERATİFLERDE HUKUKİ SORUMLULUĞU ORTADAN KALDIRAN NEDENLER

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

1163 sayılı Kooperatifler Kanununda¹ (**KoopK**) düzenlenen kooperatif organları; yönetim kurulu, genel kurul ve denetim kuruludur. Yönetim kurulu, kooperatiflerde temsil ve yönetim organıdır. Söz konusu organ, en az üç üyeden oluşur ve organ üyeleri genel kurulca kooperatif ortakları arasından en çok dört yıl için seçilir.²

KoopK'nın 62/1. maddesinde yönetim kurulunun, kooperatifin işlem, iş ve faaliyetlerinin gerektirdiği hassasiyeti ortaya koymak ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi için tüm gayreti göstermek ile sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Bahsi geçen sorumluluğun sonucu olarak yönetim kurulu üyelerinden her biri, kusurlarından kaynaklı zararlardan sorumludur.

Hal böyle olmakla birlikte, **KoopK**'da yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu ve bu sorumluluğu sona erdiren haller düzenlenmemiştir.

Bu durumda ise aynı Kanunun 98. maddesinde yer alan "**Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.**" hükmü gereğince, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun³ (**TTK**) anonim şirketlere ilişkin esas ve kurallar uygulanmaktadır.

İşte bu çalışmada, kooperatiflerde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğunu ortadan kaldıran nedenler tüm yönleriyle incelenmiştir.

Bu çalışmada yönetim kurulu için dile getirilen hususlar kooperatif denetçileri için de geçerlidir. Ancak konu, yönetim kurulu açısından ele alınmıştır.

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

- 1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.
- 2) Mustafa Yavuz, Kooperatiflerde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilebilmek İçin Gereken Şartlar, Karınca Dergisi, Aralık 2016, Y.83, S.960, s.20.
- 3) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

2. Genel Hatlarıyla Yönetim Kurulunun Hukuki Sorumluluğu

Hukuki sorumluluk, ortaya çıkan zararın sorumlularının kim olduğunu gösteren ve sözü edilen gayeyle zarara uğrayanın zarar verenden zararının karşılanmasını isteme hakkını tanzim eden kurallardır. Diğer bir anlatımla hukuki mesuliyet, ifa edilen görevin icabı ve yapılan yahut yapıldığı kabul edilen akitten kaynaklanan yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmemesinin yaptırımıdır.

TTK md. 553/1'de anonim şirketlerde yönetim kurulunun mesuliyetine dair **“Kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları, kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde, hem şirkete hem pay sahiplerine hem de şirket alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar.”** denilmektedir.

Bu meyanda, kooperatiflerde yönetim kurulu da anasözleşmeden ve yasadan zuhur eden yükümlülüklerini kusurlu bir şekilde ifa etmesinden dolayı oluşan zarardan hukuken mesul olmaktadır.

Yönetim kurulu üyeleri açısından hukuki mesuliyetin doğabilmesi için; anasözleşmeden ve yasadan kaynaklanan yükümlülüklerle aykırı davranılmasından dolayı bir zararın meydana gelmesi, mezkûr zararın üyelerin kusurlu fiillerinden oluşması, ayrıca anasözleşmeye ya da yasaya aykırı fiil ile zarar arasında illiyet bağının kurulması gerekir. Zikredilen unsurlardan biri bulunmadığı takdirde yönetim kurulu üyelerinin hukuki sorumluluğuna gidilemez.

Öten yandan, birden fazla yönetim kurulu üyesinin aynı zararı karşılamakla mesul olması durumunda, bu üyelerden her biri, durumun icaplarına ve kusuruna göre, zarar kişisel olarak kendilerine yükletilebildiği ölçüde, ilgili zarardan diğer üyelerle beraber müteselsil olarak mesul olur (**KoopK md. 98, TTK md. 557**).

Bu kural sorumluluk hukukunda **“farklılaştırılmış teselsül”** olarak isimlendirilmektedir.

Kooperatiflerde yönetim kurulu üyeleri aleyhine dava açma hakkı; kooperatife, ortaklara ve kooperatifin iflası durumunda alacaklılara aittir.

3. Hukuki Sorumluluğu Sona Erdiren Nedenler

Anonim şirket yönetim kurulunun hukuki mesuliyetini hitama erdiren nedenler **TTK md. 553/2-3** ile 558 ve 560. maddelerde tanzim edilmiştir. **KoopK'nın 98. maddesinde** yapılan atıf dolayısıyla bu hükümler kooperatifler hakkında da tatbik olunmaktadır. Anılan hükümler çerçevesinde, hukuki sorumluluğu sona erdiren nedenler aşağıda irdelenmiştir.

3.1. İbra

İbra teriminin sözlük anlamı, **“aklama, beri kılma, temize çıkarma, aklanma, beraat etme, borçtan kurtarma”**dır.⁴ Ticaret hukukunda ibra, menfi borç ikrarı (**borçtan kurtarma**) olarak kabul edilmektedir.

İbra kararının alınmasıyla beraber, faaliyet döneminde yapılan faaliyet ve işlemler ile bunların neticelerinin, yönetim kurulu bakımından bir sorumluluk oluşturmadığı kooperatifçe kabul

4) Esat Şener, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001, s.313.

edilmiş, üyelere tazminat da dâhil olmak üzere bir isteğin olmadığı ifade olunmuş ve güven açıklamasında bulunulmuş olmaktadır.

Bu sebeple, genel kurulca ibraya karar verilmesinden sonra kooperatif, yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra dönemindeki faaliyetleriyle ilgili sorumluluk davası ikame edemez. O halde, ibra kararının alınmasıyla kooperatifin yönetim kurulu hakkında mesuliyet davası açma hakkı son bulur. Fakat buna karşın sorumluluk davası açıldığı takdirde yönetim kurulu ibra defini iddia edebilir.

İbra kararı açık olabileceği gibi örtülü de olabilir. Genel kurul toplantı davetinde ve ilanda gündeme yer verilir. Örnek anasözleşmeler gereğince gündemde **“Yönetim kurulu üyelerinin ibrası”** da ayrı bir madde olarak yer alır. Bu şekilde gündemde ibranın bulunması ve genel kurulca yönetim kurulunun ibra edilmesi **“açık ibra”** olarak nitelendirilmektedir.

Buna mukabil, gündemde bulunmasa bile bilançonun tasdikine dair genel kurul kararı, aksine bir karar alınmadığı takdirde, yönetim kurulunun ibrası neticesini doğurur. Bu duruma ise kapalı/zimni ibra denilmektedir. Hal böyle olmakla birlikte, bilançoda bazı konular gereği gibi ya da hiç ifade edilmemişse yahut bilançoda kooperatifin gerçek durumunun anlaşılmasına mani olacak bazı konular var ve bu konuda bilinçli davranılmışsa tasdik ibra etkisi oluşturmaz.

KoopK'nın 42/1-4 maddesi gereğince yönetim kurulunu ibra etme görevi genel kurula aittir. Genel kurul, bu yetkisini terk ve devir edemez. Denetçi raporunun genel kurula sunulmaması halinde genel kurul ibra hakkında karar alamaz, alsa dahi geçersizdir.

Bunun yanında, gündem maddelerinin müzakeresine başlanmadan önce ortakların en az 1/10'unun yazılı öneride bulunması halinde ibranın geriye bırakılması, genel kurula iştirak edenlerin yarısından bir fazlasının kabulüyle gündeme alınabilir. Bu arada, kooperatif işlerinin yerine getirilmesine bir şekilde katılanlar, yönetim kurulunun ibra edilmesine dair kararların oylamasına katılamazlar.

Hemen belirtelim ki, genel kurulca alınmış olan ibra kararı başka bir genel kurul kararıyla kaldırılamaz (**KoopK md. 98, TTK md. 558/1**).

Ancak genel kurulun ibra kararı için iptal ya da butlan davası açılabilir.⁵ Genel kurulun ibraya dair kararı, kooperatif ile ibra için olumlu oy kullanan ve ibra kararını bilerek ortaklığı devralan ortakların dava hakkını kaldırır. Öteki ortakların dava hakları ise ibra tarihinden itibaren altı ay sonra düşer.

Son olarak ibra kararı, yönetim kurulunun yalnızca hukuki mesuliyetine ilişkin bir düzenleme olup, yönetim kurulu üyelerinin cezai mesuliyetini bertaraf etmez.

Yönetim kurulu üyeleri; Kooperatifler Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁶ (**TCK**) ya da diğer yasaların ceza hükümleri uyarınca suç işlemleri halinde, haklarında ceza soruşturması yapılabilir. Dolayısıyla ibranın, kooperatif yönetim kurulu üyeleri bakımından cezai işlem yapılmasını ve buna bağlı olarak ceza davası açılmasını engelleyici bir yönü bulunmamaktadır.

3.2. Zamanaşımı

5) Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013, s.413.

6) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Zamanaşımı, belli bir sürede hakkını istemeyen alacaklının, alacağını dava aracılığıyla alma imkanını kaybetmesidir. Borcun zamanaşımına uğraması durumunda borç/alacak sona ermez; yalnızca alacaklının dava vasıtasıyla alacağını isteme imkanı son bulur.

Bu durumda zamanaşımına uğrayan borç, ifası mümkün olan ancak dava konusu edilemeyen eksik borçtur.⁷ Kooperatiflerde yönetim kuruluna karşı hukuki mesuliyetten kaynaklanan alacak hakkı belli bir zamanın geçmesiyle ortadan kalkar.

Diğer bir ifadeyle, zamanaşımının dolmasıyla kooperatifin uğradığı zarar yönetim kurulundan dava yoluyla istenemez. Bu suretle, yönetim kurulu devamlı mesuliyet tehdidi altında olmaktan kurtulmuş olur.

Zamanaşımına ilişkin olarak **KoopK**'nın 98. maddesi atfıyla kooperatifler hakkında da uygulanan **TTK**'nın "**Zamanaşımı**" başlıklı 560. maddesinde; "**Sorumlu olanlara karşı tazminat istemek hakkı, davacının zararı ve sorumluyu öğrendiği tarihten itibaren iki ve her halde zararı doğuran fiilin meydana geldiği günden itibaren beş yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır.**" hükmü yer almaktadır. Mezkûr hükümde, üç çeşit zamanaşımı süresine yer verilmiştir.

Bu zamanaşımı süreleri; 'zararın ve sorumlunun öğrenildiği günden itibaren 2 yıl', 'zararı doğuran fiilin meydana geldiği tarihten itibaren 5 yıl' ve 'dava zamanaşımı' süreleridir.

Anılan sürelerden 2 yıllık zamanaşımı süresini başlatan durum, davacının sorumluları ve zararı fiilen öğrendiği gündür. Zamanaşımının başladığı günü ispat yükümlülüğü ise davacının üzerindedir. Hükümde yer alan "**ve**" bağlacı dolayısıyla, bu sürenin başlaması için yalnızca sorumluluğu ya da zararı öğrenmek yeterli değildir, ikisinin de birlikte öğrenilmesi gerekir.

Zararın öğrenilmesinden maksat, zarara uğrayanın zarara sebep olan vakıyı bilmesi değil, zararın mahiyet ve varlığını, kapsamını ve unsurlarını öğrenmesidir. Ayrıca, sorumlu sayısının birden çok olması durumunda tüm sorumluların öğrenilmesi zorunlu değildir. Diğer taraftan, zararın mütemadi olması halinde zamanaşımı süresi, zararın en son olduğu tarihten itibaren işlemeye başlar.

Bir diğer zamanaşımı süresi de 5 yıllık zamanaşımı süresidir. Söz konusu düzenlemenin gayesi, yönetim kurulu üyelerinin belirsiz ve daha uzun bir süre mesuliyet tehdidi altında kalmamaları ve vazifelerini daha rahat olarak yerine getirmeleridir.

Bu zamanaşımı süresi, 2 yıllık zamanaşımı süresinin de geçerli olacağı azami süreyi gösterir. 5 yıllık süre, zarar ve sorumlular öğrenilmiş olsun veya olmasın, zararı doğuran fiilin meydana geldiği tarihten itibaren başlar.

Önemli olan zararın ne zaman gerçekleştiğidir. O halde sorumluluk davası, her durumda belirtilen zamanaşımı süresi içinde ikame edilmelidir.⁸

Son olarak, hukuki mesuliyeti gerektiren davranış, aynı zamanda bir cürüm oluşturuyorsa ve bu cürmün dava zamanaşımı süresi daha uzunsa zamanaşımı olarak bu süre uygulanır.

Keza **TTK** md. 560'da "**Şu kadar ki, bu fiil cezayı gerektirip, Türk Ceza Kanununa göre daha uzun dava zamanaşımına tabi bulunuyorsa, tazminat davasına da bu zamanaşımı uygulanır.**" denilmek suretiyle, hukuki mesuliyet gerektiren belli durumlarda **TCK**'nin 66.

7) Seza Reisoğlu, *Borçlar Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.375-376.

maddesinde öngörülen dava zamanaşımı sürelerinin tatbik olunabilmesine olanak tanınmıştır.

TCK'da düzenlenen asgari dava zamanaşımı süresi 8 yıldır. O halde, mesuliyet gerektiren bir davranışın aynı zamanda suç oluşturması halinde yönetim kurulu hakkında 5 yıllık değil, **TCK**'daki 8 yıllık zamanaşımı süresi uygulanır.

3.3. Anasözleşme ya da Yasadan Doğan Bir Yetki veya Görevin Devredilmesi

KoopK'nın 98. maddesindeki yollama dolayısıyla kooperatifler hakkında da uygulanan **TTK**'nın 553/2. maddesinde, **'Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar.'** denilmektedir.

Anılan hüküm gereğince, yasaya uygun olarak yönetim vazifesini ve temsil yetkisini kısmen ya da tamamen devreden yönetim kurulu üyeleri, esas itibarıyla hukuki mesuliyetten kurtulur.

Mesuliyet ise yalnızca gereğine uygun olarak yetki devrinde bulunulan kişi/kişilere ait olur ve yetki devrinde bulunan yönetim kurulu üyeleri sözü edilen mesuliyetin dışında kalır. Yasaların izin verdiği bütün devirler, ilgili düzenlemenin kapsamında bulunmaktadır.

Ancak unutulmamalıdır ki, yetki devrinde bulunan yönetim kurulu üyeleri mesuliyetten kurtulabilmek için yetki ve görevi devralan kişinin seçiminde gerekli özeni göstermiş olmalıdır.

Dolayısıyla gerekli özen gösterilmediği takdirde devredenler mesuliyetten kurtulamaz ve mesuliyet görev devrinde bulunmamış gibi devam eder.⁹

3.4. Kooperatifteki Yolsuzluk ve Usulsüzlüklerin Yönetim Kurulunun Kontrolü Dışında Gerçekleşmesi

Kooperatiflerde yönetim kurulu, **"kooperatif işlerinin idaresi için gereken titizliği göstermek ve kooperatifin başarısı ve gelişmesi yolunda bütün gayretini sarf etmekle"** yükümlüdür (**KoopK md.62/1**).

Buna karşın **TTK md. 553/3**'te, **"Hiç kimse kontrolü dışında kalan, kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar veya yolsuzluklar sebebiyle sorumlu tutulamaz; bu sorumlu olmama durumu gözetim ve özen yükümü gerekçe gösterilerek geçersiz kılınamaz."** hükmü yer almaktadır.

Bu hüküm ile yönetim kurulu üyelerinin salt gözetim mükellefiyetine dayanılarak her şart ve durumda mesuliyetine gidilmesinin önüne geçilmiştir.

Dolayısıyla, yönetim kurulu üyeleri bakımından gözetim mükellefiyeti kural olmakla beraber, anılan mükellefiyet, kontrol dışında kalan konu ve olguları ihtiva etmemektedir.

8) Ersin Çamoğlu, *Yeni Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı, Yaklaşım, Mayıs 2012, S.233.*

9) Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku, Dora Yayınları, Bursa 2013, s.595.*

3.5. Kusursuzluğun İspatı

Kusur, hukuki sorumluluğun asli unsurudur. Kooperatiflerde yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna müracaat edilebilmesi için kusurun bulunması şarttır. Bu kapsamda, kooperatifin yalnızca zarara uğramış olması, yöneticilerin sorumluluğuna gidilmesi için tek başına yeterli olmamaktadır.

Nitekim **TTK** md. 553/1'de, yönetim kurulu üyelerinin, anasözleşme ve yasadan doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal etmeleri halinde verdikleri zarardan mesul olduğu belirtilmiştir. O halde, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda geçerli olan ilke kusurlu sorumluluk ilkesidir. Bunun neticesi olarak, yönetim kurulu hakkında dava açacak olanların, aynı zamanda bu üyelerin kusurlu davrandığını ispatlaması gerekir.

Zarara neden olan eylem veya işlemin yönetim kurulu üyelerinin kusurundan doğduğunu ispatlama mükellefiyeti ise iddiacıya aittir.¹⁰

3.6. Sorumluluğa Neden Olan Kararın Alınmasında Olumsuz Oy Kullanılması

KoopK ve **TTK**'da, yönetim kurulu toplantısında olumsuz oy kullanan yönetim kurulu üyesinin mesuliyetten kurtulacağına dair sarih bir hüküm yoktur.

Bununla beraber, genel hükümler doğrultusunda sorumluluğa sebep olan bir kararın alınması esnasında olumsuz oy kullanılması ve buna bağlı olarak karara karşı çıkılması kusurun varlığını ortadan kaldırmaz. Bu durum çekimser kullanılan oyları kapsamaz.¹¹

4. Sonuç

Kooperatifler, yönetim kurulunca idare ve temsil edilir. 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda ve anasözleşmelerde kooperatiflerin yönetim kurulu üyelerine önemli hak ve yetkiler verilmiş, bunun karşılığında da yükümlülük ve mesuliyetler getirilmiştir.

Bu kapsamda, yönetim kurulu üyeleri, anasözleşme ve yasadan kaynaklanan yükümlülüklerine kusurlu olarak aykırı davranışları halinde, kooperatife, ortaklara ve alacaklılara vermiş oldukları zarardan mesuldür. Zarara uğrayan kişiler, yönetim kurulu üyeleri aleyhine hukuki sorumluluk davası açabilir.

Bununla beraber, **KoopK**'da yapılan atıf dolayısıyla kooperatifler hakkında da tatbik olunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri doğrultusunda, bazı haller yönetim kurulu üyelerinin hukuki mesuliyetini ortadan kaldırmaktadır.

Söz konusu edilen sorumluluğu sona erdiren haller ise; genel kurulca yönetim kurulunun ibra edilmesi, sorumlunun ve zararın öğrenildiği günden itibaren iki ve her durumda zararı doğuran fiilin olduğu tarihten itibaren beş yıllık zamanaşımı süresinin dolması, anasözleşme ve yasadan doğan bir

10) Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku-I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014, s.389.

11) Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s.654.

yetki ya da görevin yasaya dayanılarak başkasına devredilmesi, hukuki sorumluluk doğuran yolsuzluk ve usulsüzlüklerin yönetim kurulu üyelerinin kontrolü dışında vuku bulması, yönetim kurulu üyesinin kusurlu olmadığını ispatlaması, yönetim kurulu üyesinin sorumluluğuna neden olan kararın alınmasında olumsuz oy kullanması şeklinde sıralanabilir.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (12.10.2004 tarihli ve 25611 sayılı R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

Bilgili, Fatih ve Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku, Dora Yayınları, Bursa 2013.

Çamoğlu, Ersin, Yeni Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerine Karşı Açılacak Sorumluluk Davalarında Zamanaşımı, Yaklaşım, Mayıs 2012, S.233.

Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal ve Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar Hukuku-I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2014.

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.

Reisoğlu, Seza, Borçlar Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

Şener, Esat, Hukuk Sözlüğü, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001.

Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.

Yavuz, Mustafa, Kooperatiflerde Yönetim Kurulu Üyeliğine Seçilebilmek İçin Gereken Şartlar, Karınca Dergisi, Aralık 2016, Y.83, S.960.

KOOPERATİFLERDE TİCARİ MUAMELE YASAĞI

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler gerçek ve tüzel kişi ortakların aynı amaç etrafında örgütlendiği özel teşebbüslerdir. Bu kuruluşlar ana sözleşme ile atanmış yahut genel kurulda ortaklar tarafından seçilmiş yönetim kurulu tarafından temsil ve idare edilir.

Yöneticiler görevlerini yerine getirirken genel kurul kararları, ana sözleşme ve ilgili mevzuat kapsamında basiretli bir tacir gibi hareket etmek yükümlülüğü altındadır.

Söz konusu yükümlülüklerden biri de kooperatifle kooperatif konusuna giren ticari işlemlerde bulunmamaktır. Bu yükümlülüğe aykırı hareket ilgili yöneticinin cezai sorumluluğunu gerektirdiği gibi zarar oluşması halinde hukuki sorumluluk da doğurabilir.

II - Kooperatiflerde Yönetim Kurulu

II.1.Görevi

Tüzel kişiliği haiz kuruluşlar olan kooperatifleri temsil ve idare eden organ yönetim kuruludur. (**KK Md.7/1, Md.55/1**)

Yönetim kurulu kooperatif faaliyetlerini genel kurul kararları, ana sözleşme ve ilgili mevzuat çerçevesinde yürütülmesinden ortaklara karşı sorumludur.

Kurul kendisine verilen yetkiye istinaden üçüncü kişiler karşısında kooperatifin yasal temsilcisi, çalışanları bakımından ise işveren konumundadır. Bu bağlamda kooperatif ile yönetim kurulu arasında bir vekalet akdi mevcuttur. 1

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

1) Y.H.G.K. T. 07/07/2010, E.2010/9-328, K.2010/370

Örnek Ana Sözleşmeler için Bkz. <https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/3-%20Karayolu%20Yolcu%20Ta%C5%9F%C4%B1ma%20Kooperatifi%20%C3%96rnek%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>

II.2.Sayısı ve Görev Süresi

Kooperatif yönetim kurulunun en az üç üyeden oluşması gerektiği gibi bu organın tüm üyelerinin aynı zamanda kooperatif ortağı olması şarttır. **(KK Md.55/2)**

Ancak ana sözleşme ile genel kurula veya yönetim kuruluna, kooperatifin yönetimi ve temsili kısmen veya tamamen kooperatif ortağı olmayan bir veya birkaç müdüre veya Yönetim Kurulu üyesine tevdi etmek yetkisi verilebilir. **(KK Md.58/1)**

Kooperatif yönetim kurulu en fazla dört yıl için seçilebilmekle birlikte ana sözleşmede aksine hüküm bulunmaması halinde yeniden seçilebilirler. **(KK Md. 57/1)**

Genel kurulca bir süre tespiti yapılmamış ise yönetim kurulu bir yıl için seçilmiş sayılır. ²

III-Kooperatiflerde Ticari Muamele Yasağı

III.1.Ticari Muamele Kavramı

Yöneticilerin kooperatif imkanlarını kişisel amaçlarla kullanmalarını önlemek amacıyla kooperatif yönetim kurulu üyeleri için kooperatifle ticari muamelede bulunma yasağı getirilmiştir. Buna göre yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz. **(KK Md.59/6)**

Anlaşılabacağı üzere yasak ancak yönetim kurulu üyelerinin kooperatifle yapacakları ticari işlemler için söz konusudur. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre anılan kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdir. **(TTK Md.3/1)**

Bu kapsamda kooperatifler için ticari muameleyi kooperatif tüzel kişiliğini ilgilendiren ve özü itibarıyla de ticari nitelik taşıyan muameleler olarak belirtmek mümkündür. Serbest meslek faaliyetleri ticari muamele kapsamında olmadığından örneğin aynı zamanda muhasebecilik sıfatı bulunan kooperatif müdürünün kooperatifin ticari defterlerini tutması ticari muamele kapsamına girmez. Diğer yandan genel kurulun ticari muamele yasağını ortadan kaldırma yetkisi bulunmadığından, bu hususta verilecek genel kurul kararı hüküm ifade etmez. **(TBK Md.27/1)**

III.2.Kooperatifin Konusu Kapsamı

Her kooperatifin bir çalışma konusu mevcuttur. Kaldı ki çalışma konusu kooperatif ana sözleşmesinde yer alması zorunlu unsurlar arasındadır. **(KK Md.4/1/2)**

Konuyla ilgili olarak örnek ana sözleşmelere bakıldığında çalışma konularına geniş kapsamda yer verildiği görülmektedir. ³

Bu bağlamda kooperatif yönetim kurulu üyelerinin ticari muamele yasağına aykırı hareket

2) <https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/2-%20Karayolu%20Y%C3%BCK%20Ta%C5%9F%C4%B1ma%20Kooperatif%20%C3%96rnek%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf>

3) Y.19.CD., 2016/13422 E., 2016/22077 K., 01/11/2016 T.

edip etmedikleri belirlenirken yönetim kurulu üyesi ile kooperatif arasında yapılan işlemin ticari olmasının yanında kooperatifin çalışma konusuna girip girmediğine de bakılmalıdır. Diğer yandan, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen ticari muamele yasağı yönetim kurulu üyelerinin kooperatifle rekabet edecek eylemlerini kapsamadığından, örneğin yöneticinin kooperatifle aynı konuda işteğal eden bir şirket kurması bu madde bağlamında değerlendirilemeyecektir.⁴

III.3.Ortaklık İçi-Dışı Kavramı

Kooperatiflerde yönetim kurulu üyeleri aynı zamanda mutlak surette kooperatif ortağı da olduklarından ticari muamele yasağını belirlerken yönetici ile kooperatif arasındaki işlemin ortak içi veya dışı olması önem taşımaktadır.

Zira kooperatifle yönetici arasındaki ortak içi işlemler yasak kapsamına girmez.

Bu bağlamda örneğin yolcu taşıma işi yapan bir taşıma kooperatifinde yönetim kurulu üyesinin diğer ortaklar gibi kooperatiften iş alması ve karşılığında hak ettiği tutarlar için fatura düzenlemesi ortak içi bir işlem niteliğinde olduğundan yasak kapsamında değerlendirilemez.

Ancak, kooperatif yönetim kurulu üyesinin ortağı olduğu bir şirketten kooperatif araçları için yedek parça, oto malzemesi gibi alımların yapılması ortak dışı ticari işlem niteliğindedir.

III.4.Yasak Kapsamına Girenler

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenen ticari muamele yasağı kapsamına sadece kooperatif yönetim kurulu üyeleri dahil değildir.

Kooperatifte hizmet akdi ile istihdam edilen personel de söz konusu yasağın kapsamındadır. **(KK Md.59/6)**

Bununla birlikte belirtmek gerekir ki kooperatif yöneticileri de personel de bu görevlerini sürdürürken söz konusu yasağa tabidir.

Dolayısıyla, kooperatifle ticari muamelede bulunan bir kişinin bu muameleye ilişkin ticari ilişkisinin sona ermesinden sonra veya önce göreve seçilmesine herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Yasak kapsamındakilerin ticari ilişkiyi doğrudan yani bizzat veya dolaylı olarak örneğin yakınları vasıtasıyla yapmış olmaları da kapsama girmelerine engel teşkil etmez.

Diğer taraftan ticari muamele yasağı kooperatif denetçilerini kapsamaz.

III.5.Cezai ve Hukuki Yaptırım

Kooperatiflerde ticari muamele yasağı cezai yaptırıma bağlanmıştır.

4) Y.23.HD., 2013/5068 E., 2013/5944 K., 01/10/2013 T.

Buna göre ticari muamele ile ilgili düzenlemelere aykırı hareket eden kooperatif yöneticileri ile personeli 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun ek 2/1. Maddesi kapsamında hapis ve adli para cezası ile cezalandırılırlar.

Ticari muamele nedeniyle kooperatif bir zarara uğramış ise bu zararın ilgiliden tahsili de ayrıca söz konusu olur. **(KK Md.62/3, Md.98 TTK Md. 557)**

IV - Sonuç

Kooperatiflerde özellikle kurumun kaynaklarının kişisel amaçlarla kullanılmasını önlemek amacıyla yöneticiler ve personel için ticari muamelede bulunma yasağı getirilmiştir.

Buna göre yönetim kurulu üyeleri ve kooperatif personeli ortaklık işlemleri dışında kendisi veya başkası namına, bizzat veya dolaylı olarak kooperatifle kooperatif konusuna giren bir ticari muamele yapamaz. Ticari muamelenin genel kurul kararına dayanması da yasağı ortadan kaldırmaz. Söz konusu yasak kooperatif yöneticileri ile kooperatifte hizmet akdi ile istihdam edilen personel için geçerli olup, denetçileri kapsamaz. Düzenlemeye aykırı hareket eden yöneticiler ile personel için cezai ve hukuki sorumluluk söz konusu olur.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr>)

2-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

3-<https://ticaret.gov.tr>

SAĞLIK HİZMETLERİNDE HASTA GÜVENLİĞİ

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Hasta güvenliği, sunulan sağlık hizmetlerinin kalitesi açısından kritik bir konudur. Sağlık hizmetlerinin sunumu esnasında hastaların karşı karşıya kalabileceği risklerin en aza indirilmesi, hastaların güvenliğinin sağlanması ve sağlık sonuçlarının iyileştirilmesi sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliği ve toplum sağlığının korunması açısından büyük bir öneme sahiptir. Sağlık hizmetleri, insan yaşamını doğrudan etkileyen ve dolayısıyla yüksek güvenlik standardı gerektiren bir alandır.

Hasta güvenliği, sağlık hizmetlerinin kalitesini belirleyen en önemli unsurlardan birisidir. Hasta güvenliğinin sağlanmasıyla birlikte yalnızca hastaların yaşam kalitesi ve sağlık sonuçları iyileştirilmemekte aynı zamanda sağlık kurumlarının itibarı ve etkinliği de artırılmaktadır. Sağlık hizmetlerinde hasta güvenliği, modern sağlık sistemlerinin temel önceliklerinden birisi haline gelmiştir. Hasta güvenliği, hastaların sağlık hizmeti alırken karşılaşılabileceği potansiyel hataları önlemeye yönelik bir dizi uygulamayı kapsamaktadır.

Tıbbi hatalar, hasta bakım süreçlerinde istenmeyen sonuçlar doğurabilecek, ancak önlenilebilir olan hatalar olarak tanımlanmaktadır. Bu hatalar, ilaç uygulama hataları, cerrahi hatalar, enfeksiyonlar ve düşmeler gibi geniş bir alana sahiptir. Sağlık hizmeti sunucularının temel hedefi, bu tür tıbbi hataların sıklığını azaltmak ve hasta güvenliğini en üst düzeye çıkarmaktır.

Tıbbi hataların büyük bir kısmı, önlenilebilir niteliktedir. Doğru sistemlerin kurulması ve uygulanmasıyla tıbbi hataların önemli ölçüde azaltılabileceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, hasta güvenliği kültürünün oluşturulması ve sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir.

Hasta güvenliği kültürü, sağlık çalışanlarının hataları bildirmesi, hatalardan öğrenme süreçlerinin teşvik edilmesi ve güvenli bakım uygulamalarının yaygınlaştırılmasını içermektedir. Hasta güvenliğini sağlamak için dünya genelinde çeşitli standartlar ve uygulamalar geliştirilmiştir. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından geliştirilen “Güvenli Cerrahi Kontrol Listesi” gibi araçlar, cerrahi işlemler sırasında olası hataları önlemeye yönelik basit ancak etkili yöntemler sunmaktadır (WHO, 2009).

* Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi

Bu tür önleyici uygulamalar, tıbbi hataların ve dolayısıyla hasta güvenliği risklerinin azaltılmasında büyük bir rol oynamaktadır. Türkiye’de de hasta güvenliği konusunda önemli adımlar atılmıştır. Sağlık Bakanlığı, hasta güvenliğini artırmaya yönelik çeşitli rehberler ve yönetmelikler yayımlamıştır. Ayrıca, hastanelerde tıbbi hataları raporlamak için Güvenlik Raporlama Sistemi gibi sistemler kurulmuştur (**Sağlık Bakanlığı, 2017**).

Bu sistemler, hataların tespit edilip önlenmesine yönelik stratejiler geliştirilmesini sağlamaktadır. Ancak, hasta güvenliği konusunda farkındalığın artırılmasına yönelik daha fazla eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır (**Karaca & Arslan, 2014**).

Bu çalışmada da sağlık hizmetlerinde hasta güvenliği konusu ele alınacaktır.

Hasta Güvenliği Kavramı

Hasta güvenliği, sağlık hizmetleri sırasında bireylerin zarar görmemesi için alınan tüm önlemleri kapsamaktadır. Bu kavram, sağlık hizmetlerinde kaliteyi artırmak ve hasta merkezli bir hizmet sunumu sağlamak için kritik öneme sahiptir (**Çakmak, 2018**).

Sağlık hizmetlerinde yapılan hatalar, çoğunlukla tıbbi hatalar ve iletişim eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, hasta güvenliği, sistematik bir yaklaşım ve etkin yönetim stratejileri gerektirmektedir. Sağlık çalışanlarının hasta güvenliği ile ilgili farkındalığının artırılması, bu konuda atılacak en önemli adımlardan biri olarak kabul edilmektedir (**Atan & Dönmez, 2013**).

Hasta güvenliği, modern sağlık hizmetlerinde kritik bir önceliktir. Sağlık hizmetlerinde yapılan her işlem ve uygulama, hastaların güvenliği gözetilerek gerçekleştirilmelidir. Sağlık kuruluşları, sundukları tedavi ve bakım süreçlerinde hasta güvenliğini sağlayarak, yalnızca etik sorumluluklarını yerine getirmekle kalmaz, aynı zamanda sağlık hizmetlerinin kalitesini de artırır. Hasta güvenliği uygulamaları, hasta sonuçlarını iyileştirirken aynı zamanda sağlık hizmeti sunumunun verimliliğini artırmaktadır.

Hasta güvenliği, tedavi süreçlerinde yapılabilecek hataları önlemeye yönelik uygulamaları içermektedir. Bu bağlamda hasta güvenliğinin sağlanması sağlık hizmetlerinin kalitesini ve etkinliğini artırmaktadır. Yanlış teşhisler, ilaç hataları ve cerrahi müdahalelerde yapılan hatalar hasta güvenliğini tehdit eden önemli faktörlerdir. Örneğin, ilaç hataları, hasta güvenliği ihlallerinin en yaygın nedenlerinden birisidir. İlaç uygulama hatası, ABD İlaç Hatalarını Rapor Etme ve Önleme Koordinasyon Konseyi tarafından, **“bir sağlık uzmanı, hasta veya tüketici kontrolünderken, ilacın hatalı kullanımına ya da hastaya zarar verebilecek önlenebilir bir olay”** olarak tanımlanmıştır (**Shaikh, 2020**).

İlaç Uygulama Hataları İstatistikleri’ne göre, Amerika Birleşik Devletleri’nde her yıl 7.000-9.000 kişi ilaç hatalarına bağlı nedenlerle hayatını kaybetmektedir. İsveç’te yapılan bir çalışmada, yıllık rapor edilen ilaç uygulama hatası sayısı 50.823 olarak belirlenmiştir (**Nydert ve ark., 2020**).

İspanya’da ilaç uygulama hatası oranı %47 olarak kaydedilmiştir (**Suclube vd., 2020**).

Türkiye’de ise Güvenlik Raporlama Sistemi’ne göre, ilaç uygulama hataları en sık yapılan üçüncü tıbbi hata türü olarak tespit edilmiştir (**Sağlık Bakanlığı, 2017**).

Hasta güvenliği kavramı geniş bir yelpazede, hastanın zarar görme riskini en aza indirmek için yapılan her türlü müdahaleyi kapsamaktadır. Bu müdahaleler yalnızca bireysel sağlık çalışanlarının hatalarından kaynaklanan risklerin önlenmesiyle sınırlı değildir, aynı zamanda sağlık sisteminin genel yapısını ve işleyişini de dikkate almaktadır.

Örneğin, güvenli hasta bakım süreçlerinin tasarlanması, sağlık hizmeti sunumunda organizasyonel önlemler alınması, teknolojik altyapıların geliştirilmesi ve çalışanlar arasındaki etkili iletişimin sağlanması, hasta güvenliğini güçlendiren önemli unsurlar arasında yer almaktadır (**Vincent vd., 2016**).

Ayrıca, hasta güvenliğinin sağlanmasında bilgi teknolojilerinin ve dijital sağlık uygulamalarının kullanımı giderek daha önemli bir rol oynamaktadır. Elektronik sağlık kayıtları gibi dijital sistemler, hasta bilgilerinin doğru bir şekilde kaydedilmesini ve izlenmesini sağlarken, hataları azaltmada etkili olabilmektedir. Bunun yanı sıra, sağlık çalışanlarının klinik karar destek sistemleri gibi teknolojik araçları kullanarak ilaçları dozu, hastalık teşhisi ve tedavi planlaması gibi süreçlerde hata yapma olasılığı önemli ölçüde düşürmektedir.

Dijital sağlık sistemlerinin benimsenmesi, sağlık hizmetlerinde kaliteyi artırırken hasta güvenliği açısından büyük kazanımlar sağlayabilmektedir. Sağlık çalışanlarının sürekli eğitimi ve hasta güvenliği kültürünün geliştirilmesi, bu kavramın başarıyla uygulanmasında kritik rol oynamaktadır.

Sağlık kuruluşlarında, hasta güvenliği kültürü, tüm çalışanların hataları en aza indirmeye yönelik sorumluluk aldığı, hataların raporlanması ve bunlardan ders çıkarılması sürecine dahil olduğu bir yapı oluşturulması anlamına gelmektedir. Bu kültür, yalnızca bireysel performansı değil, aynı zamanda ekip çalışmasını ve iletişimi de kapsamaktadır. Özellikle hasta güvenliği konusunda eğitim programlarının düzenli olarak uygulanması ve sağlık çalışanlarının bu konudaki farkındalığının artırılması, hasta güvenliğini sağlamada hayati öneme sahiptir. Hasta güvenliği ihlallerinin en yaygın kaynaklarından biri olan iletişim eksikliği, hasta bakımı sürecinde karşılaşılan hataların önlenmesinde kilit bir faktördür.

Özellikle sağlık ekibi üyeleri arasında doğru ve zamanında bilgi paylaşımı, hasta güvenliği risklerini azaltmada kritik bir rol oynamaktadır. Etkili iletişim stratejilerinin benimsenmesi, hataların erken tespiti ve önlenmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Hasta güvenliğini artırmak için sağlık sistemlerinde hataların fark edilmesi, raporlanması ve önlenmesi gereken süreçlerin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu süreçler arasında çalışanların yeteneklerinin artırılması, hasta güvenliği ile ilgili teknolojilerin kullanılması ve güvenli bir sağlık hizmeti sunumuna yönelik yönetim stratejilerinin uygulanması gibi birçok unsur bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar hasta güvenliğini sağlama konusunda bütüncül bir çerçeve sunar ve sağlık hizmetlerinde kaliteyi artırmak için kritik adımlar olarak görülmektedirler (**Karaca & Arslan, 2014**).

Sağlık Kurumlarında Güvenlik Kültürü

Sağlık kurumlarında güvenlik kültürü, hasta güvenliğini sağlama çabalarının merkezinde yer almaktadır. Sağlık kurumlarında güvenlik kültürü, sağlık çalışanlarının güvenlik algısını, hataları raporlama alışkanlıklarını ve tedbir alma yeteneklerini şekillendiren bir faktördür (Kaya, 2021).

Bir sağlık kuruluşunda güvenlik kültürü güçlü olduğunda, hataların raporlanması teşvik edilmektedir. Sağlık kuruluşlarında cezalandırıcı yaklaşımlar yerine çözüm odaklı yöntemler benimsenmelidir. **Erdem (2023)**

bu bağlamda, sağlık hizmetlerinde hataların raporlanmasının, daha güvenli bir sağlık hizmeti sunumunun önünü açtığını belirtmektedir.

Güvenlik kültürünü geliştirmek için üst yönetimin katılımı oldukça önemlidir. Bu nedenle sağlık yöneticilerinin, güvenlik kültürünü kurumsal yapıya entegre ederek çalışanların güvenli davranışlar

sergilemesini teşvik etmeleri gerekmektedir. Hasta güvenliği, yalnızca bireysel çabalarla değil, sistematik yönetim uygulamalarıyla sağlanabilecek bir olgudur. Kalite yönetim sistemleri, hasta güvenliğini sağlamak amacıyla etkin şekilde kullanılmalıdır. Bu sistemler, hizmet sunum süreçlerinin standartlaştırılmasına ve hataların azaltılmasına katkı sağlamaktadır (*Yılmaz, 2020*).

Ayrıca, risk yönetimi ve hata raporlama sistemleri de hasta güvenliğini artırmada kritik bir rol oynamaktadır. Risk yönetimi, olası güvenlik tehditlerini belirlemeyi ve bu tehditlere karşı önleyici önlemler almayı amaçlamaktadır. Hata raporlama sistemleri ise hataların analiz edilmesi ve tekrarlanmasını önlemeye yönelik tedbirler geliştirilmesine olanak tanımaktadır (*Erdem, 2023*).

Tele-sağlık uygulamaları, hastaların uzaktan izlenmesi ve yönetilmesi açısından büyük faydalar sağlamaktadır. Bu tür yenilikçi yaklaşımlar, hasta güvenliğini sağlama ve sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğini artırma açısından önemli katkılar sunmaktadır. Sağlık çalışanları, tıbbi hataların raporlanması ve gizlilik gibi konularda etik ikilemlerle karşılaşabilmektedir. Hasta güvenliği bağlamında etik kararlar alınırken, hasta hakları ve güvenli hizmet sunumu ön planda tutulmalıdır (*Özkan vd., 2023*).

Etik karar verme süreçlerinde sağlık yöneticilerinin adil, şeffaf ve hasta odaklı bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir. Bununla birlikte, hasta güvenliği ile ilgili hataların raporlanmasında şeffaflık ilkesi de önemlidir. Şeffaf bir raporlama kültürü, hataların tekrarlanmasını önlemek ve güvenliği artırmak için kritik bir araçtır (*Çakmak, 2018*).

Sonuç

Hasta güvenliği, sağlık hizmetlerinin kalitesini doğrudan etkileyen bir unsurdur ve hastaların hayatını kurtarmak, komplikasyonları azaltmak ve sağlık maliyetlerini düşürmek açısından büyük önem taşımaktadır. Güvenlik ihlalleri, sağlık hizmetlerinde yaşanan hataların en yaygın sebeplerinden biridir ve bu durum hem hastalar hem de sağlık sistemleri üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Sağlık yönetiminde hasta güvenliğinin sağlanması, sadece sağlık çalışanlarının bireysel çabalarına bağlı değildir; bunun yanı sıra sistemsel yaklaşımlar, teknolojik yenilikler ve güçlü bir güvenlik kültürü gerekmektedir (*Atan & Dönmez, 2013*).

Sağlık kurumlarında güvenlik kültürünün geliştirilmesi, hataların raporlanmasını teşvik eden ve çözüm odaklı bir ortam yaratmayı hedefleyen bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu süreçte liderlerin ve yöneticilerin rolü büyüktür; çünkü güvenlik kültürünü kurumsal yapıya entegre etmek, çalışanların güvenli davranışlar sergilemesini sağlar ve hasta güvenliğinin artmasına katkıda bulunur. Aynı zamanda, dijital sağlık teknolojilerinin ve yenilikçi çözümlerin kullanılması da hasta güvenliği açısından büyük fırsatlar sunmaktadır (*Kaya, 2021*).

Yapay zeka tabanlı sistemler ve tele-sağlık uygulamaları gibi teknolojiler, hataları en aza indirmek ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmak açısından büyük potansiyele sahiptir.

Son olarak, Türkiye’de hasta güvenliği konusunda atılan adımlar umut verici olsa da, bu alanda daha fazla çalışma yapılması ve uygulamaların yaygınlaştırılması gerekmektedir. Sağlık Bakanlığı’nın hasta güvenliği politikalarının yanında, sağlık çalışanlarının sürekli eğitimi, etik karar süreçlerinin şeffaf bir şekilde yürütülmesi ve teknolojinin sağlık sistemine daha derinlemesine entegrasyonu kritik önem taşımaktadır.

Gelecekte hasta güvenliğini artırmak için stratejik adımlar atmak, sağlık sistemlerinin

sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Sağlık yönetimi alanında daha güçlü bir güvenlik kültürü oluşturulmalı, hasta güvenliği konusunda yenilikçi çözümler benimsenmeli ve bu konuda tüm paydaşlar sorumluluk almalıdır.

Kaynakça

Brixey, J., Johnson, T. R., & Zhang, J. (2002). Evaluating a medical error taxonomy. In Proceedings of the AMIA Symposium. American Medical Informatics Association.

Çakmak C, Konca M, Teleş M. (2018). Türkiye ulusal güvenlik raporlama sistemi (GRS) üzerinden tıbbi hataların değerlendirilmesi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 21(3): 423-448

Erdem, M. (2023). Birinci basamak sağlık kuruluşları hekimlerinin hasta güvenliği kültürü hakkındaki algılarının belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi).

Karaca, A., & Arslan, H. (2014). Hemşirelik hizmetlerinde hasta güvenliği kültürünün değerlendirilmesine yönelik bir çalışma. Sağlık ve hemşirelik yönetimi dergisi, 1(1), 9-18.

Kaya, S. (2021). Hasta Güvenliği Kültürünün Değerlendirilmesinde Güvenlik Tutumları Anketi: Bibliyometrik Bir Analiz. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 24(4), 829-866.

Nydert, P., Kumlien, A., Norman, M., Lindemalm, S. (2020). Cross sectional study identifying high-alert substances in medication error reporting among Swedish pediatric inpatients. Acta Paediatrica, 109(12):2810-2819.

Özkan, S., Arslan, E., & Çınar, H. (2023). Ameliyathanede Çalışan Hemşirelerin Çalışma Ortamı ile Hasta Güvenliği Tutumları Arasındaki İlişki: Kesitsel Çalışma. Hemşirelik Bilimi Dergisi, 6(3), 157-164.

Shaikh. S., Cohen, S. (2020). Disclosure of medical errors. Pediatrics in Review, 41(1): 45-47.

Suclupe, S., Martinez-Zapata, M. J., Mancebo, J., Font-Vaquer, A., Castillo-Masa, A. M., Viñolas, I., Morán, I., Robleda, G. (2020). Medication errors in prescription and administration in critically ill patients. J Adv Nurs. 76(5):1192-1200.

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlıkta Verimlilik, Kalite ve Akreditasyon Dairesi Başkanlığı. (2017). Güvenlik Raporlama Sistemi. Erişim Tarihi:10.10.2024 <https://hgbs.saglik.gov.tr/>

Vincent, C., Amalberti, R., Vincent, C., & Amalberti, R. (2016). Progress and challenges for patient safety. Safer Healthcare: Strategies for the Real World, 1-12.

World Health Organisation (2009). Implementation manuel WHO surgical safety checklist. Erişim: 15.10.2024. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241598590>

Yılmaz, A. (2020). Hasta güvenliği kültürü kavramının boyutları ile incelenmesi boyutların hasta güvenliği uygulamalarına etkisinin araştırılması. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 7(3), 223-230.

2 ŞUBAT 'DÜNYA SULAK ALANLAR GÜNÜ' VE ÖNEMİ ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

2 Şubat 1971 tarihinde İran'ın Ramsar kentinde imzalanan "**Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi**", taraf olan ülkelerin her birini, dünyaca öneme sahip en az bir sulak alan ilan etmek, bu sulak alanları korumak ve akılcı kullanımlarını sağlamakla yükümlü kılmıştır. 1997 yılından bu yana ise her yıl 2 Şubat'ta kutlanan '**Dünya Sulak Alanlar Günü**', sulak alanların insanlar ve gezegen için hayati rolü hakkında küresel farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır.

Hızlı kayıpları tersine çevirmek için sulak alanlar hakkında ulusal ve küresel farkındalığı artırmak ve alanları restore etmeye yönelik eylemlerin teşviki için 2025 yılında Dünya Sulak Alanlar Günü teması "**Sulak Alanlar ve İnsanlar**" olarak belirlenmiştir.

Resim 1: 2 Şubat, 'Dünya Sulak Alanlar Günü'

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

Sulak alanlar, yeryüzündeki tatlı suyun birçoğunu bünyelerinde tutmakta ve içinde bulunan canlı türleri ile suyu filtre ederek insanlara temiz su sağlamaktadır. Ayrıca buldukları ortamda bir sünger gibi suyu emerek toplama özellikleri, yeraltı suyunu beslemeleri ve yüzey akışa geçen suyun hızını azaltmaları ile taşkınları önlemektedirler. Yine baraj ve gölet gibi suni sulak alanlar da afet risklerinin azaltılmasının yanı sıra özellikle kış aylarında olmak üzere su kuşları için önemli bir beslenme, konaklama ve üreme alanı olarak hizmet vermektedir. Sulak alanlardan sağlanan balık, pirinç, vb. kaynaklar insanlar için yaşam kaynağıdır. Bu nedenle su, sulak alanlar ve hayat birbirinden ayrılamazlar.

2 Şubat, '**Dünya Sulak Alanlar Günü**', çevresel, zihinsel ve fiziksel olmak üzere insan refahının tüm yönlerinin, sulak alanların insan sağlığına nasıl bağlı olduğunu da vurgulamayı amaçlamaktadır.

Resim 2: “2 Şubat Dünya Sulak Alanlar Günü” sulak alanların önemi, korunması ve akılcı kullanımı konularında kamuoyu bilincini geliştirmek amacıyla oluşturulmuş bir gündür.

Ramsar Sözleşmesi Ve Önemi Nedir?

Ramsar Sözleşmesi olarak bilinen "**Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi**", 1971 yılı Şubat ayında İran'ın Ramsar kentinde imzalanmıştır.

Bu sözleşme, taraf olan ülkelerin her birini, sulak alanları korumakla ve bunların akılcı yönetimini sağlamakla yükümlü kılmaktadır.

Sözleşmenin imzalandığı 2 Şubat tarihi, sulak alanların korunmasının önemine kamuoyunun dikkatini çekmek üzere kutlanmaktadır.

Türkiye, Ramsar Sözleşmesi'ne 17 Mayıs 1994'ten itibaren resmen taraf olmuş, bugüne kadar kendi ulusal sınırları içerisinde 179.898 hektar sulak alanın korunmasını taahhüt altına almıştır.

Ramsar Alanı Nedir?

Ramsar Sözleşmesi'ne taraf ülkelerdeki her türden kıyı ve iç sulak alanlar “**Ramsar Alanı**” olarak adlandırılıyor. Dünya genelinde 2 bin 400'den fazla Ramsar Alanı bulunuyor. Bu alan, Meksika'dan daha büyük olup 2,5 milyon kilometrekareyi kapsıyor. Avustralya'daki Cobourg Yarımadası, 1974'te dünyanın ilk sulak alanı olarak belirlendi. Bolivya, 148 bin kilometrekare ile sözleşmenin koruması altındaki en geniş sulak alana sahip ülke. Brezilya'daki Rio Negro bölgesi ise 120 bin kilometrekare ile dünyanın en büyük sulak alanları arasında görülüyor. Kanada, Çad, Kongo ve Rusya Federasyonu'nun her birinde 100 bin kilometrekarenin üzerinde sulak alan belirlenirken, Kongo'daki Ngiri-Tumba-Maindombe ve Kanada'daki Queen Maud Körfezi'nin her biri 60 bin kilometrekarelik alanı kaplıyor. En fazla sulak alana sahip ülkeler ise 175 alanla İngiltere ve 142 alanla Meksika'dır.

Resim 3: Avustralya'nın Cobourg Yarımadası, 1974 yılında dünyanın ilk sulak(Ramsar) alanı olarak belirlenmiştir.

Türkiye'deki Ramsar Alanlarının Durumu Nedir?

Türkiye, sulak alanlarının korunmasını ve akılcı kullanımını taahhüt için 1994'te Ramsar Sözleşmesi'ne taraf oldu. Böylece ülkede Sultan Sazlığı, Seyfe Gölü, Burdur Gölü, Manyas (Kuş) Gölü, Göksu Deltası, Akyatan Lagünü, Kızılırmak Deltası, Uluabat Gölü, Gediz Deltası, Yumurtalık Lagünü, Meke Gölü, Kızören Obruğu, Kuyucuk Gölü ve Nemrut Kalderası, Ramsar Alanı olarak belirlendi ve koruma altına alındı.

Ulusal mevzuat kapsamında 59'u ulusal, 22'si mahalli önemi haiz olmak üzere yaklaşık 10 bin 850 kilometrekareyi kapsayan toplam 95 yer “**sulak alan**” olarak ilan ve tescil edildi.

Sözleşme kapsamında 1999-2021 yıllarında 70 sulak alan için yönetim planı hazırlanarak uygulamaya konuldu. Bu planlama günümüzde de sürmektedir.

Resim 4: Göksu Deltası(Silifke Mersin-), uygun iklim koşulları sahip olmasıyla, farklı habitatları ve zengin besin varlığı ile farklı türlerde çok sayıda su kuşuna üreme, beslenme, kışlama ve konaklama olanağı sağlamaktadır. Türkiye'nin Ramsar Sözleşmesine göre uygulanmış, 1994'teki ilk Ramsar alanıdır.

Sulak Alanların Önemi Nedir?

Günümüzde doğal kaynakların sürdürülebilir gelişmesi, bu kaynaklara yönelik ihtiyaçların belirlenmesi ve plânlaması, rasyonel su kullanımı, gözlem, etkin kullanma ve koruma için gerekli şartların sağlanarak bütünleşmiş bir yaklaşımla geliştirilmesi ve yönetilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu yaklaşım doğrultusunda su ve toprak kaynaklarının çeşitli amaçlara yönelik kullanımlarında teknoloji, ekonomi ve çevre konularında bir dengenin kurulması gerekmektedir.

Dünyanın en çok tehdit altındaki ekosistemi olan sulak alanlar, ormanlardan 3 kat daha hızlı yok olmaktadır. 1700 yılından bu yana dünyadaki sulak alanların yaklaşık % 90'ının tahrip olduğuna inanılıyor.

Söz konusu alanların sadece %64'ü ise geçen 100 yıl içerisinde yok oldu. Sulak alanların her yıl yaklaşık %1 oranında azalma gösterdiği düşünülüyor.

Tarım ve inşaat için drenaj ve dolgu, kirlilik, aşırı avlanma ve kaynakların aşırı kullanımı, istilacı türler ve iklim değişikliği sulak alanların kaybını hızlandırmaktadır.

Türkiye'de Tarım ve Orman Bakanlığı, bu yönleriyle konunun bilincinde olup, kanunlarla kendisine verilmiş olan görev ve yetkiler çerçevesinde üzerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığı bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da sulak alanlarımız dâhil olmak üzere ormanlarımız ve akarsularımız gibi ülkemizin bütün doğal değerlerini korumakla birlikte, sürdürülebilir kullanımı için gayretli bir şekilde çalışmaya devam etmektedir.

Resim 5: 1970 yılından bu yana, 50 yıl içinde ise dünya genelindeki sulak alanların % 35'i yok oldu.

Sulak Alanların İşlevi Nedir?

Sulak alanlar, dünyada kara yüzeyinin yaklaşık %6-7'sini kaplamasına rağmen, tüm bitki ve hayvan türlerinin %40'ı bu alanlarda yaşıyor veya üretiliyor. Sulak alanların havada büyük oranda bulunan sabit karbonun tutulması ve salınması vasıtasıyla iklim değişikliğinde de çok önemli rol oynadığı belirtiliyor. Kıyadaki sulak alanların, karbonu tropikal yağmur ormanlarından 55 kat daha hızlı tuttuğu ve depoladığı ölçülüyor.

Sulak alanların sel, kuraklık, aşırı yağış gibi olağanüstü hava olaylarının etkisini azaltan rolü bulunuyor. Yer altı suyunu besleyen veya dengeleyen bu alanlar, aşırı yağışlarda fazla suyu depolayarak taşkınları kontrol ediyor.

Sulak alanlar buldukları yerin iklimini yumuşatır, yer altı ve yer üstü su rezervlerinin varlıklarını sağlıklı bir biçimde devam ettirmesine katkıda bulunur. Sulak alanlar sel ve taşkın gibi afetlere karşı çevresini korur. İşte bu özellikleri ile tarım faaliyetleri için doğal bir altyapı sağlar.

Sulak alanlar, içme suyu elde edilmesi ve gıda tedariki sağlaması açısından da önem arz ediyor. Yer altı sularının yaklaşık 3 milyar insana içme suyu sağladığı düşünülürken, sulak alanlarda yetiştirilen pirinç 3,5 milyar insanın temel besin maddesini oluşturuyor.

Küresel ısınma ve insan tahribatının artış gösterdiği son yıllarda dünya genelinde günbegün azalma eğilimi gösteren sulak alanların korunması için teknoloji kullanımı, çeşitli plan ve programlar gerçekleştiriliyor.

Tehditler

Tatlı su alanlarına yönelik en önemli tehditlerin başında yer altı suyunun aşırı kullanımı geliyor. Sulak alanlar yok oldukça doğanın yaşamsal döngüsünün kırıldığı ve biyolojik zenginliğin giderek yok olduğu biliniyor. Peki, sulak alanların kaybı ne anlama geliyor? İşte bilinen cevapları:

İnsanlar İçin:

- Su kıtlığı
- Sel ve aşırı hava olaylarına maruz kalma
- Kaybedilen geçim kaynakları
- Sağlıksız ve mutsuz ortam
- Gıda güvensizliği

Dünya İçin:

- Biyoçeşitliliğin azalması
- Ekosistemin bozulması
- Artan karbon ve metan emisyonları
- Doğal tatlı su filtrasyonunun kaybı
- Yeryüzü alanlarının tahrip olması

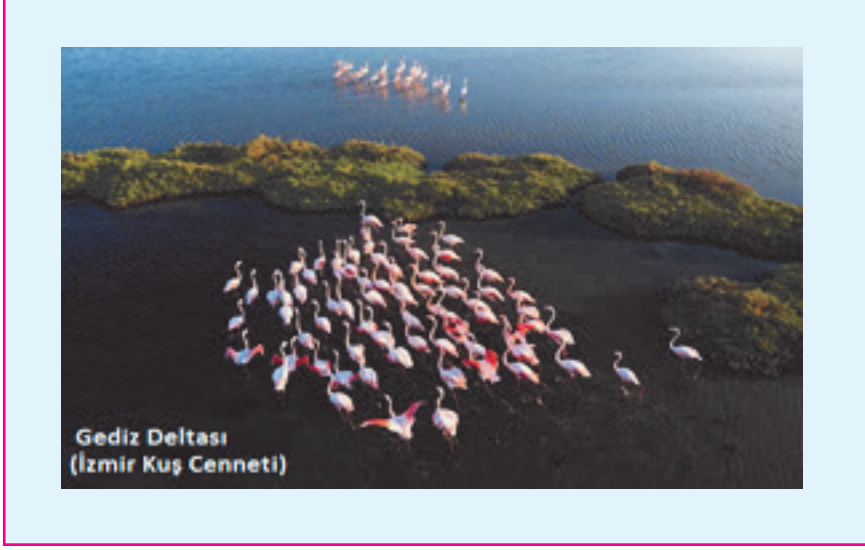

Resim 6: Seyfe Gölü'nde, içinde binlerce kuşun kuluçkaya yattığı, farklı boyutlarda birçok sayıda adacık bulunmaktadır. Su kuşlarına üreme, beslenme, kışlama ve konaklama olanağı verir. Göl çevresinde bulunan stepler, nesli tehlikede olan kuş türlerine beslenme ve üreme alanı sağlamaktadır.

Dünyanın sulak alanlarını yok olmaktan kurtarmak ve bozduklarımızı eski haline getirmek için finansal, beşeri ve politik sermayeye yatırım için çağrı yapılmaktadır.

2030 yılına kadar, uluslararası anlaşmaların getirdiği yükümlülükler doğrultusunda, özellikle

ormanlar, sulak alanlar, dağlar ve kurak alanlar olmak üzere, karasal ve iç tatlı su ekosistemlerinin ve bunların hizmetlerinin korunmasını, restore edilmesini ve sürdürülebilir kullanılmasını sağlamak hedeflenmiştir. Kaliteli eğitim olmadan insani beceriler geliştirilemez, insani beceriler kazanılmadan da sürdürülebilir kalkınma amaçlarına ulaşmak mümkün değildir.

Resim 7: Gediz Deltası (İzmir Kuş Cenneti), içerisinde farklı su ekosistemlerini bir arada bulunduran geniş bir sulak alandır.

Sonuç Ve Öneriler

Ramsar Sekretaryası'nın açıkladığı verilere göre dünyadaki tatlı suyun % 70'i tarım amaçlı faaliyetler için kullanılıyor. Veriler, 2050 yılına kadar tarımın ihtiyacı olan su miktarının %19 oranında artacağını gösteriyor.

Artan nüfus, sulak alanlar gibi tatlı su rezervlerinin çevresinde yoğunlaşıyor. Bu alanlarda gerçekleşen sürdürülebilir olmayan üretim faaliyetleri su varlığını tehdit ediyor. Dünyanın birçok yerindeki su varlıkları doğal ve sosyal yaşam için sürdürülebilir seviyenin altında seyrediyor. Sulak alanların varlıklarını devam ettirebilmesi için bu seviyenin belli bir miktarın altına inmemesi gerekiyor.

Dünya üzerindeki toprakların %11'inde tarımsal üretim yapılıyor. Ekim alanı aynı kalırken bu alanlarda geleneksel tarım yerini sürdürülebilir olmayan tarımsal faaliyetlere bırakıyor. Su tüketimi yoğun, kimyasal girdisi yüksek, yörenin ekosistem özelliklerini dikkate almayan ekstansif tarım (**geleneksel ve ilkel usullerle yapılan tarım**) artıyor. Ekosistemler ile birlikte insan sağlığı, içme suları olumsuz yönde etkileniyor.

Veriler, son 50 yılda ekstansif tarım yapılan alanların iki katına çıktığını gösteriyor. Çevrelerindeki tarımsal yaşam sürdürülebilir bir şekilde planlanmadığı için kirlilik ve su seviyesindeki düşüşler meydana geliyor. Bu nedenle de sulak alanlar yok oluyor.

Dünyadaki tatlı suyun çoğu tarım amaçlı sulamada kullanılmaktadır. Sulama aşamasında ve sonrasında taşan suyun bir bölümü nehirlere ve su varlıklarına geri dönmekte, kalanı

Resim 8: Nemrut Kalderası(Bitlis), yaklaşık olarak 10 kilometrelik alana sahip olmasıyla dünyanın en büyük kraterlerindendir ve üzerindeki krater gölü, dünyanın en büyük ikinci kaldera(volkanik) gölü olma özelliği taşımaktadır. Alanda endemik bitki türleri mevcuttur.

ise buharlaşmaktadır. Sulama yapılan alanların %40'ında yer altı suları su kaynağı olarak kullanılmaktadır. 2050 yılına kadar tarımın ihtiyacı olan su miktarının, iyimser verilerle %19 oranında artacağını göstermektedir. Bunun büyük bölümü ise hali hazırda suyun az olduğu, sulu tarım alanlarında gerçekleşecektir.

Türkiye de maalesef aynı kaderi paylaşmaktadır. Türkiye'deki sulak alanlar iklim değişikliği baskısını yoğun olarak hissetmektedir. Bölgelerin ekosistem şartlarına uyumlu olmayan sulu tarım faaliyetleri sulak alanlardaki doğal ve sosyal yaşamı da tehdit etmektedir.

Sulak alanlar yok olurken sadece ekosistemler değil çevresindeki sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel yaşam da yok olmaktadır. Sulak alanlar çevresindeki yaşamın sürdürülebilirliği için; sulak alanların özgün şartlarına uygun, iklim değişikliği risklerini göz önünde bulunduran sürdürülebilir sulak alan yönetimi gereklidir.

Kaynaklar

- 'Türk Çiftçisinin Sesi', Türkiye Ziraat Odaları Birliği Aylık Yayını, Sayı:156, Tarih:Aralık 2021, Ankara.
- <https://www.springwater.com.tr/blog/icerik/ramsar-sozlesmesi-ve-turkiye-de-bulunan-ramsar-alanlar>(Erişim Tarihi:10.12.2024).

"90 YILDAN SEÇMELER,,

TÜRK KÖYLÜSÜNÜN SEVİNCİ

Karınca Postası
Karınca,

Haziran 1945, Sayı: 102, S. 7

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Kamutaydan Çıktı

Dergimiz, bu sayısını Toprak Kanunu Özel Sayısı olarak çıkarmış olmakla büyük bir hazla bu sevince katılmaktadır. Karınca: Cumhuriyet - Hükümetimizin büyük başarısını candan kutlular.

1945 yılı Haziranın 11'inci gününde, Türkiye Büyük Millet Meclisi Türk köylüsünün asırlık derlerinden birisi olan toprak davasını kökünden hallederek Çiftçiyi Topraklandırma Kanununu çıkarmış bulunmaktadır. Dergimizde tam metnini yayınladığımız bu kanun bütün memlekette büyük bir sevinçle karşılanmış ve köylü yurttaşın yüzünü güldürmüştür.

Dergimiz, bu sayısını Toprak Kanunu Özel Sayısı olarak çıkarmış olmakla büyük bir hazla bu sevince katılmaktadır. Karınca: Cumhuriyet Hükümetimizin büyük başarısını candan kutlular.

Toprak Kanununun kabulü münasebetiyle Kamutayın alkışlar arasında onadığı Karar

Toprak Kanununun kabulü münasebetiyle aşağıda yazılı üç madde Kamutayca onanmıştır:

1 - Büyük Millet Meclisi, çiftçiyi toprağa kavuşturma davasının ilk sahibi Atatürk'ün yüce adını en derin saygı ile anar.

2 - Büyük Millet Meclisi, Anayasada çiftçiyi toprak sahibi kılmak için yapıları değişiklikten başlayarak bu devrim hareketini şu tarihi ana kadar azimle takibeden Yüce Şef İnönü'ye en derin saygılarını sunar.

3 - Büyük Millet Meclisi çiftçiyi toprağa kavuşturma tasarısını Meclise getirerek büyük davanın kanunlaşmasındaki tarihi hizmetinden dolayı Sayın Saraçoğlu Hükümetini kutlar, ona sevgi duyguları içinde başarılar diler.

ÇİFTÇİ YURDDAŞ !

Çok kazanmak, arttırmak ve üstün yaşamak istiyorsan daha çok ekmeğe ve biçmeğe çalış.

TOPRAK KANUNU DOLAYISIYLA ULUSUN BİR YAZISI

Esat TEKELİ

Bugün Türk tarihinin kaderini idare eden Şefin gönlünü tutuşturan tek istek ve şartım var: "Bu millette ümid ettiği feyzi, hayatında görmek, onu ileri milletler seviyesine erdirtmek".

Demokrasi bir idare şekliinden ibaret değildir. Demokrasi, ferdin şahsiyetine hürmet eden, ferdle kıymet veren ahlâki bir esastır. Böyle bir varlığın unsurlarını teşkil edecek olan fertlerin görevlerini yapabilmeleri de, her birinin birer değer haline gelmelerine bağlıdır. İşte büyük Şefi çırpındıran gayretler, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bu yanına yönelmiştir: Türk ferdini değerlendirmek.

İlköğretim hareketi, toprak reformu, hep bu çabalayışın birer eserinden başka bir şey değildir. Şimdiye kadar bilgisizliğin karanlıkları içinde bunalmış Türk köylüsünü okutarak yeni hayatı ve eski tarihini anlar, şuurlu, aydın bir vatandaş yapmak, tesadüflerin tesiriyle yersiz, yurtsuz kalmış olanlarına biraz nasip getirerek kendilerini toprağa ve topluluğa bağlamak, hür ve şerefli bir yaşayışın zevkini tattırmak, hep, aynı hedefte birleşen teşebbüslerdir.

Biz toprak reformunu bu manada ve bu çapta bir devrim, siyasi devrimler gibi bir hamlede değil, zamanla gerçekleşecek olan içtimai devrimin en güzel bir eseri gibi karşılıyoruz.

Bu reformda ne mülkiyete el uzatma, ne sağa, sola doğru yönelme maksadı var. Nasipsizleri imkâna kavuşturan bir netice vereceği için, tasarlanan reformun şüphesiz Sosyal karakteri var ve hatta belirli vasfı budur. Fakat bu herhangi bir ideolojiye ayak uydurmak için değil, milli varlığın temellerini biraz daha derinlere götürmek için alınmış bir tedbirdir.

Kanunun ana çizgileri şunlardır:

Toprağı olmayan veya yeter derecede bulunmayan çiftçiye şu topraklar dağıtılacaktır:

- 1) Devletin kendi mülkü olan veya kimseye ait olmayıp onun hüküm ve tasarrufu altında bulunan topraklar,
- 2) Köylerin orta, malı olup ihtiyaçtan fazla görülen kısımlar,
- 3) Sahipsiz arazi,
- 4) Devletçe kurutulan bataklıklardan kazanılan arazi,
- 5) Göllerin kurummasından ve ırmakların doldurulmasından elde edilecek topraklar,
- 6) Kamulaştırılacak olan vakıf arazi, özel idarelerin ve belediyelerin kamu hizmetlerinde kullanılmayan toprakları, kanun yürürlüğe girdikten sonra işletilmeyip boş bırakılan topraklar,
- 7) Fertlerin elinde bulunan toprakların beş bin dönümden fazla olan kısmı (kamulaştırma suretiyle) (kanun madde 8 ve 14).

Kanunun bu hükmüne göre, şahıs elinde bulunan toprakların kamulaştırılan miktarı beş bin dönümden fazla olan kısımdır.

Kanun yürürlüğe girince her il, bir bölge sayılarak bu bölge içinde yukarıda saydığımız toprakların, toprak dağıtılacaklara yeter derecede olup olmadığının araştırılmasına başlanacak, şayet bu topraklar yeter görülürse o bölge, yani o il geniş topraklı sayılacak ve geniş toprak sahiplerinin beş bin dönüm toprağı kendilerine bırakılacaktır.

Eğer bir il içinde topraksızlar veya az topraklılar fazla olup da, yukarıda işaret ettiğimiz toprakların bunlara yetmeyeceği anlaşılırsa o bölgeye “dar topraklı” denecek ve bu bölgelerde beş bin dönüm ile iki bin dönüm ödenecek ve bu gibi bölgelerde beş bin dönüm ile iki bin dönüm arasındaki kısım da kamulaştırılabilecek, yani geniş topraklılara gene iki bin dönüm toprak kalacaktır. Ancak dar topraklı bölgelerde bir kimsenin elindeki topraklar, düzenli bir işletme halinde işletilmekte ise beş bin dönümle iki bin dönüm arasındaki kısım gene dokunulmayacaktır. Yani böyle iyi işletilen topraklar, beş bin dönümden eksik, fakat iki bin dönümden fazla da olsa gene sahiplerine bırakılacaktır.

Kamulaştırmada esas olan iki had budur:

- 1) Geniş topraklı bölgelerde beş bin dönümden fazlası,
- 2) Dar topraklı bölgelerde iki bin dönümden fazlası. Bu ikinci kısım da, düzenli bir işletme şeklinde işletilmemekte olması halinde kamulaştırılacaktır.

Kamulaştırmanın ana kaidesi bu. Yalnız bazı iller veya bir bölge sayılan ilçeler olabilir ki, il veya ilçe sınırı içindeki toprakların tamamı göz önüne alınırsa geniş topraklı veya dar topraklı sayılır. Fakat o bölgenin içinde bir köy, hatta birkaç köy, bir büyük çiftlik (topraksız veya az topraklı olan ortakçılar, kiracılar veya tarım işçileri) tarafından işletilmekte olabilir.

Bu durumda o bölge, geniş veya dar topraklıdır diye beş bin dönümden veya iki bin dönümden aşağı inmeyerek bu nasipsizleri, talihsizlikleriyle karşı karşıya bırakmak, kanunun çıkarılmasında güdülen maksada uymaz. İşte sadece bu gibi hallerde, yani üzerinde birçok tartışmalar olan on yedinci maddenin açık hükmüne göre topraksız veya az topraklı olan ortakçılar, kiracılar veya tarım işçileri tarafından işletilmekte olan arazide artık beş bin veya iki bin dönüm haddine bakılmayarak bu hadlerin aşağısına da inilebilecek, bu ortak, kiracı ve işçilere, toprak verilecektir. Fakat geçici mevsim işçilerine böyle bir hak tanınmayacaktır.

Böyle yerlerde beş bin veya iki bin dönümden aşağı olan kısmın kamulaştırılmasında hangi halde kadar gidilecektir? Bin beş yüze, bin dönüme mi, yoksa 500 dönüme mi, yahut daha aşağı mı? Bu haddi de gene 17'inci madde gösteriyor, diyor ki: bu gibi yerlerde topraksızlara veya toprağı az olanlara 39'uncu, Madde gereğince yani bir çiftçi ailesini geçindirecek derecede toprak dağıtılacak ve bir topraksıza verilen toprağın üç misli de toprak sahibine bırakılacaktır. Bir çiftçi ailesi kaç dönüm toprakla geçinebilir? Anadolu yaylasında öyle yerler vardır ki, bir aile üç yüz, beş yüz dönümle ancak geçinebilir.

Şu halde toprağı kamulaştırılacak çiftçiye, bu üç yüz dönümün üç misli, yani 900 dönüm veya beş yüz dönümün üç misli, yani 1500 dönüm bırakılacaktır. Demek oluyor ki, tekrar edelim (Topraksız veya az topraklı olan ortakçılar, kiracılar veya tarım işçileri tarafından işletilmekte olan arazide) bile toprak sahibine, ortakçıya verilenin üç misli, yani hiç olmazsa meselâ $200 \times 3 = 600$, $500 \times 3 = 1500$ dönüm derecesinde toprak kalacaktır.

Bunun için toprak sahiplerinin kaygısına yer yoktur. Maksat milletin menfaatini sağlamak olduğu için milletin birer uzvu olan topraklıların da ihtiyaçları ve hakları düşünülmüştür. Uğrayabilecekleri yanlış muameleler için kendilerine itiraz ve kanun yolları da açık bulundurulmuştur. Kanunun çerçevesi budur, şimdi kanuna yöneltilen itirazlara kısaca temas edebiliriz.

Başlıca itirazlar şunlardır:

- 1) Memleketimizde topraksız çiftçi çok değildir ve toprak esareti yoktur, ortakçılık zaruri bir usuldür.
- 2) Ziraatta geriliğimiz topraksızlıktan değil, işletme cihazlarımızın eksikliğinden ileri geliyor. Sulama ve donatım işleri halledilmedikçe, bugünkü durumun düzeltilmesine imkân yoktur.
- 3) Bu kanun, orta işletmeleri kaldıracak ve ekonomi bakımından zararlı olacaktır. Çünkü küçük mülkiyet halinde işletilen toprakların verimi mahdut kalır.
- 4) Toprak Kanunu, toprak meselesini halle yetmeyecektir. Bir iç iskân politikasına da ihtiyaç vardır.
- 5) Toprak Kanunu, mülkiyet rejiminde bir değişiklik yapmaktadır.

Bunları şöyle cevaplandırabiliriz:

1- 35 ilde yapılan incelemelerden alınan neticelerin öteki illere de teşmili suretiyle, elde edilen rakamlara göre Türkiye’de hiç toprağı bulunmayan 128.690 ve az toprağı olan 872.830 aile, yani toplamı (1.001.520) kadar toprağı muhtaç aile vardır. Bir aileyi ortalama beş nüfus sayarsak toprağı ihtiyacı olan beş milyon vatanadaş var demektir. Bu, küçümsenecek, ihmal edilecek bir varlık değildir.

Tarım Bakanımızın da Kamutayda söylediğı gibi hukuki manasıyla bizde toprak esareti yoktur. Fakat Akdeniz kıyılarından doğu illerimize kadar yer yer ortakçılar tarafından işletilen köyler ve büyük çiftlikler vardır ve bu bir gerçektir.

Ortakçılığın müdafaası çok güç bir şeydir. Bir yabancı iktisatçının ortakçılık hakkındaki şu tavsifini burada tekrar etmek onun mahiyetini anlatmağı yeter: (Ortakçılık, fakir bir toprakta, ağır bir çalışmanın korkak bir sermaye ile el ele vermesidir). Yani ortakçılık fakir topraklarda tatbik edilmekte olan, istekli bir emeğe imkân vermeyen, sermayeyi açılmaktan çekindiren bir usuldür.

2 - Toprak reformu, zirai reformun ancak bir kısmıdır. Şüphesiz ki toprak dağıtmakla bu şümüllü reform, hemen gerçekleşecek değildir. Sulama ve cihazlandırma meselelerinin ehemmiyeti meydandadır. Fakat toprak reformu, gönüllerimizin istediğı bu ilerleyişin ilk eşiğidir.

3 - Tarım Bakanımızın da işaret ettiği ve iktisat kitaplarının belirttiğı gibi “mülkiyet” ile “işletme” arasında fark vardır. Mülkiyet, daha ziyade içtimai ve insani bir konudur. “İşletme” teknik bir meseledir. Toprak reformları, iktisadi bir konu olmaktan ziyade sosyal ve insani bir maksat olarak ele alınmıştır. Bununla beraber bizde (orta ve geniş mülkiyet) dediğimiz toprakların büyük bir kısmı, kısım kısım yarıcılarla ve kiracılarla işletildiğı için “küçük işletme” sayılır. Mülkiyet geniştir. Fakat işletmeler küçüktür.

Orta işletmelerin faydasına karşı sahibinin üzerinde çalıştığı küçük işletmelerin iktisadi faydaları da bir gerçektir. Toprağı sahip bir çiftçi, hür ve bağımsız bir varlık içinde bütün emeğini toprağı verir, en zahmetli işlerden kaçınmaz, hiç bir aldanmadan ürkmeyen, verimi de o nispette olur.

4 - Topik Kanunu, Karadeniz kıyıları gibi toprağı çok dar olan yerlerde topraksızlık meselesini halle yetmeyecek diye kanunun başka yerlerde de tatbikinden tabiatıyla vs geçilemez. İç iskân meselesi, imkânlar elverdikçe her zaman göz önünde tutulabilir.

5 - Toprak Kanunu dert mülkiyetini olduğu gibi bırakıyor. Mülkiyet rejiminde değişiklik, mülkiyeti kolektifleştirme halinde bahis konusu olabilir. Fert mülkiyetinin tanındığı yerde rejim değişikliğinden bahsedilmez.

Netice şudur ki, toprak davası milli ve içtimai bir zarurete dayanmaktadır. Bunun için toprak vereceklerle alacaklar, milli bir davanın kanunlaştığı bugünlerde karşı karşıya değil yan yana duracaklar ve milli dayanışmanın bu güzel bayramını birlikte kutlayacaklardır.

KÖYLÜ VE GÜZELLİK SEVGİSİ

Kooperatif Postası

Karınca,

Temmuz 1945, Sayı: 103, S. 2-5.

Süreyya ERGÜN

Karınca’yı çıkaran eski dostlar, ona az çok emeğı dokunmuş olan bir arkadaşlarını unutmamışlar, geçenlerde kendisini arayıp buldular, Karınca’dan uzak kaldığı için ona sitem ettiler. Eğer yine yazı yazarsa kabahatini başlıyacaklarını söylediler.

Bu kabahatli arkadaş benim. Kabahatim de az değil... Çünkü “Karınca” gibi hiç bir çıkar arkasında koşmayan, Türk köylüsünün birbirine dayanarak daha güçlü, daha varlıklı olmasına elinden geldiğı kadar çalışan tertemiz bir gazetenin hizmetinden, insanı ancak ölüm ayırabilmeliydi. Evet, kabahatim büyük. Lâkin özürsüz de

değilim. Anlatsam uzun sürer. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, beni tekrar Karınca için hizmete çağırdıkları zaman içim sevinçle doldu.

Karınca ilk çıktığı günlerde, Türk köylüsü, varlık içinde darlık diyebileceğimiz bir sıkıntının dört beş yıl süren belalarından yeni yeni sıyrılıyordu. Yıllardır para etmeyen mahsul yeni yeni değer bulmağa başlamıştı.

Aradan on yıl geçti. Köylümüz durmadan çalıştı. Yavaş yavaş belini doğrultmağa, varlığa kavuşmağa uğraştı. Bugün, şükürler olsun, dünden iyiyiz. Geçen yıl, İzmir, Aydın, Denizli, Manisa gibi illerimizde şöyle bir dolaşmıştım. Gördüklerimden gözlerim yaşardı. Trenimiz hangi istasyonda durmuşsa en yüksek, en güzel yapılar köylünün kooperatif sayesinde yaptığı saray gibi mahsul ambarları idi.

Atatürk, "Bu yurdun efendisi köylüdür" demişti. Ben de bu ambarları görünce, "Efendi saraylarını yapıyor" dedim. Köylü varlığa kavuştukça daha neler yapmaz? Şimdiden görüyoruz ki, köylümüz karnı doyunca gözünü de doymak istiyor. Göz ne ile doyar? Salt malla mı doyar? Göz malla değil, güzellikle doyar. Onun için köylümüzün evini, barkını, köyünü güzelleştirmeğe çalıştığını çok yerde görüyoruz.

Atalar, tarlalarla bağlar için "Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur" demişler. Bunu hep biliriz. Beygiri beygir eden de yemden çok tıvardır. İnsan da, bakıma muhtaçtır. Bakımsız insan beş para etmez. Bu böyledir de yurt bakıma muhtaç değil midir? Elbette muhtaçtır. Yurt da bakım ister. Allah yurdumuzu güzel yaratmış. Biz köy köy, kasaba kasaba onu şenlendirmesek neye yarar? Öyle ise, yurt bakımını kimden beklemeliyiz?

Bana sorarsanız, köylü köyünü, şehirli şehrini güzelleştirmeli, derim. Zaten devletin kanunları da böyle diyor. Köy Kanununun buyruklarım acaba tam tamına yerine getiriyor musunuz? Eğer bu söze evet diyebilirsiniz ne mutlu size!

Lâkin evinizi, barkınızı güzelleştirmesiniz hiç köy güzelleşir mi? Salt çeşme yapmakla, su getirmekle, yol yapmakla güzellik olmaz. Güzellik süs demektir, temizlik demektir, şirinlik demektir, bakım demektir.

Söyle kendinizi bir yoklayın. Gözünüzü kapayıp da askerlikte, alış veriş için gittiğiniz yerlerde kasabada, şehirde gördüğünüz güzellikleri bir düşünün. Bunlardan ne kaptınız. Köyünüze, yuvanıza ne soktunuz, hele yuvanızı şirinleştirebildiniz mi?

İşte bu sorulara kendi kendinizi hoşnut edecek cevaplar verebiliyorsanız yine ne mutlu size!

Demek oluyor ki hepimize düşen borç, ilkin yuvamızı, sonra da köyümüzü güzelleştirmektir. Daha ötesine de gidenler var. Söylerseniz siz de beğeneceksiniz.

İzmir'in Çeşme ilçesindeki bütün tütün yetiştiricileri bu yıl, satılan tütünlerinin beher kilosunun başına galiba kırk para ayırıp 17.000 lira, tutan bu parayı "Çeşmeyi Sevenler Kurumu"na vermişler... Bu para Çeşme'de İlica mahallesinin güzelleştirilmesine, Çeşme'de bir sanat okulu açılmasına, Çeşme kasabasına elektrik yapılmasına, içme suyu getirilmesine bir yardım olacak. Gelecek yıllarda katılacak yeni yardımlarla bu işler başarılabilecek.

Bu işlerin yapılmasından köye, köylüye ne diyeceksiniz.

Kısa düşünürsek bu paraları kendi köylerine harcamalıydılar, deriz. Amma, ince düşünürsek iş değişir. Çeşme kasabasında bir sanat okulu açılırsa bunda kasabalının da, köylünün de çocukları sanat öğrenir. Hele her kaymakamlıkta köylü halkın kasabalı halktan çok olduğunu düşünürsek Çeşme köylülerinin bir sanat okuluna kavuşmak için kasabalılarla elbirliği etmekle akıllı davrandıklarını hemen anlam.

- Bunu anladık, anma, kasabaya su, elektrik getirilmesinde, hele İlica mahallesinin güzelleştirilmesinde köylünün ne çıkarı var, diyeceksiniz.

Bunu da şöyle düşünmek gerek... Hani her kazanın halkı devletten, devlet büyüklerinden kazalarında fabrika açılmasını isterler. Bunda da haklıdır. Çünkü fabrika kurulduğu yere büyük kazançlar getirin Söz gelişi Malatya'yı göz önüne getirelim. Malatya'da üç tane büyükçe fabrika var. Bu yüzden çiftçinin her mahsulü pahaya çıkmış. Yaş üzümü bile yirmi beş kuruştan satmışlar.

İşte bir ılıcanın çok müşteri, çok hasta çekebilmesi için onarılması, yerinin güzelleştirilmesi, oteller, misafirhaneler yapılması da bir fabrika açmaktan farksızdır. Hattâ en kabadayı fabrikanın bin işçisi olur, suyu şifalı iyi bir ılıca ise bir kaç fabrika değer. Çünkü senenin altı ayında ılıcada 3 - 5 bin kişi her gün bulunabilir.

Çeşme ılıcalarının bir güzelliği de yerinin güzelliğidir. Çeşme'nin deniz kıyısı İzmir dolayının en serin yeridir. Deniz de pek güzeldir. İşi düzgün olanlar, ılıca için olmasa bile, denize girmek, serin havada beş on gün geçirmek, bazısı da yazlamak için oraya geliyorlar.

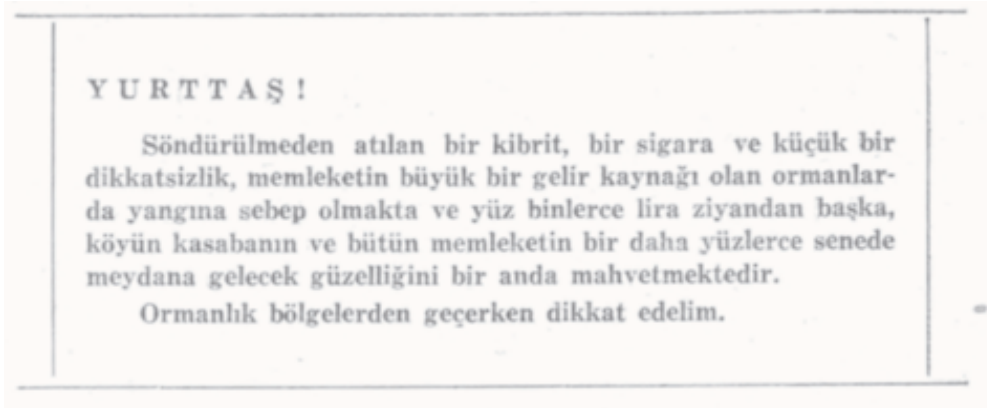
Bir de Bergama'ya göz atalım... Bergama köylüleri de Bergama'nın güzelleşmesi, şenlenmesi için tanla başla çalışıyorlar. Her yıl orada üç gün üç gece süren şenlikler yapıyorlar. İzmir'den, İstanbul'dan, Ankara'dan birçok insanlar geliyor.

Bergama'nın asıl zengin umudu, binlerle yıl önceki eski kasabanın yıkıntılarıdır. Bunlar meydana çıkarılalı beri dünyanın gözü Bergama'ya çevrilmiştir. Her yıl yüzlerce Avrupalı oraya gelip bu yığınları görüyorlar.

Bergamalıların dileği, şimdiki Bergama şenliklerini on beş güne çıkarıp her yıl daha çok, yüzlerle insan yerine, binlerce insanı Bergama'ya çekmektir.

Bunun kolay bir iş olmadığı meydanda. Her şeyden önce şimdiki kasabaya bir çeki düzen vermek, onu güzelleştirmek gerek... Sonra da oteller, misafirhaneler kurmak ve daha birçok çeşitli hazırlıklar yapmak ister. İşte Bergamalılar da köylüsü, kasabalısı böyle bir işe girişmiş bulunuyorlar.

Bana sorarsanız, Çeşme köylülerine de, Bergama köylülerine de bravo derim. Yurt sevgisi işte böyle olur. İnsanlık buna derler. Tevekkeli dememişler, "Hayvan semerinden, insan yaptığından belli olur". Bunun için, eğer kasabanızda böyle işlerle uğraşan bir dernek kurulmuşsa siz de yurt sevginizi gösterip onunla birlik olun. Ona yardım edin. İleride bundan en kârlı çıkacak olan siz olursunuz.

Kooperatif Postası

Karınca,

Temmuz 1945, Sayı: 103, S.24

ŞEHİR ÇOCUĞU - TAŞRA ÇOCUĞU

Bundan 60 şü kadar yıl önce on yaşında bir çocuk tatilini geçirmek üzere ailesiyle birlikte İngiltere'nin şirin bir köyüne gitmişti. Bir gün tarlalarda gezinirken hiç beklenmedik bir yerde son derece güzel, berrak mini mini bir göl ile karşılaştı.

Masmavi suların cazibesi o kadar kuvvetli idi ki çocuk hiç düşünmeden elbiselerini bir yana fırlatıp hemen

daldı. Fakat çok geçmeden bir krampa tutuldu ve yarı boğulur halde bağıрмаğa başladı. O sırada civarda çalışan genç bir çiftçi hemen işin ciddiyetini kavradı ve imdada koşarak yarı ölü olan çocuğu gölden çıkartıp kıyıya getirmeğe- muvaffak oldu. Çocuğun yavaş yavaş kendine geldiğini görünce, genç çiftçi İngilizlere has bir soğukkanlılıkla yeniden işinin başına döndü.

Aradan seneler geçti... İki delikanlı bir daha yüz yüze gelmediler. Sonra günün birinde şehirli genç, vaktiyle hayatını kurtaran cesur arkadaşını hatırlayarak onu aradı ve buldu. Kendisine karşı beslediği minnettarlığı anlattıktan sonra ne gibi bir yardımda bulunabileceğini sordu.. Genç taşralı bu samimi hareketten cesaret alarak şehirli arkadaşına en büyük arzusunun tıp tahsil etmek olduğunu söyledi.

Şehirli delikanlı, memnuniyetle onu istediği koleje göndermeğe hazır olduğunu bildirince genç taşralının sevinci hudutsuzdu. Gel zaman git zaman taşralı delikanlı tıp tahsilini bitirdi ve kendini tamamen tıbbi araştırmalara verdi. 1928 yılında, ilerde milyonlarca yaralı ve hastanın hayatını kurtaracak olan Penicilin'i keşfetti.

Evet, şaşmayınız, çekingen taşralı genç devamlı ilmi çalışmaları sayesinde Kaliforniya üniversitesinin en yüksek şeref pâyesini tevcih etmiş olduğu Alexander Fleming'den başkası değildi.

Fakat hikâyemiz burada bitmiyor. Bundan bir buçuk sene önce şehirli arkadaş, iki büyük devlet adam ı ile görüşmek üzere Mısır'a gitti ve orada tehlikeli bir şekilde hastalandı. Doktorlar hemen mucizeler yaratan Penicilin'e başvurdular ve bu değerli ilâç uçakla Kuzey Afrika'ya getirildi. Böylece taşralı genç, keşfi ile ikinci defa arkadaşının hayatını kurtarmış oldu.

Tabii artık hepiniz bu şehirli arkadaşın kim olduğunu anlamışsınızdır! O, İngiltere'yi zafere ulaştıran Mr. Churchillden başkası değildi!

Ulus'dan

Kooperatif Postası

Karınca,

Ağustos 1945, Sayı: 104, S. 1.

30 AĞUSTOS
1922 - 1945

Cemal BORA

Yerden, gökten ve denizden ateş, ölüm ve kan fişkırdığı o günde bağı yanık vatanın asil ve kahraman oğulları, genç ihtiyar analar, babalar Türk'ün ebedi tarihine şanlı bir yaprak daha kattılar.

Hürriyet ve egemenliğin ezeli sahibi asil milletimizin bütün dünyaya bir kahramanlık destanı olarak gösterdiği o büyük zaferin dalgalandırdığı şanlı Türk sancağının gölgesinde, altı yıl süren ikinci dünya savaşının dışında kaldık.

Bugün yurtları harap olmuş, ocakları sönmüş yüz milyonlarca insan çıplak ve perişan dolaşırken bizler, bu mukaddes vatanın kucağında, bu şanlı bayrağın gölgesinde atalarımıza has bir vakarla hürriyet ve egemenlikle kendi işimizle baş başayız.

O günün büyük zaferiyle sağlanan bu günün baha biçilmez varlığı önünde bütün Türk milleti ebedi minnet ve şükranlarını bizlere bu eşsiz zaferi kazandıran 30 Ağustos'un şanlı kahramanlar' aziz şehitlerimizi, ebedi Şef Atatürk'ümüzü, şanlı gazilerimizi ve Milli Şef İnönü'müzü bin minnet ve şükranla anarken sayın okuyucularımızın da büyük bayramlarını yürekten kutlarız.

Ne mutlu Türk'üm diyene.

Kooperatif Postası

Karınca,

Ağustos 1945, Sayı: 104, S. 6.

İLK ÖĞRETİM DAVAMIZ

Yüce Cumhurbaşkanımızın, ilköğretim hakkındaki yazısını “İlk Öğretim Dergisinden” alarak Karınca okuyucularına bundan bir yıl önce sunmuştuk. Aradan geçen zaman içinde yurdun her köşesinde birçok mektepler yapıldı ve faaliyet bütün hızıyla devam etmektedir. Bu çok önemli memleket davasına atılışımızın birinci yıl dönümünde, Milli şefimizin tarihi yazısının bir kısmını yeniden sahifelerimize alıyoruz:

Şimdi bu seneki hesaplama sonucu olarak, bütün söylediklerimi hülâsa ediyorum:

1 - İlkokullarda devam meselesi mutlaka tedavi edilmek lazım gelen büyük bir derttir. Vatandaşlardan dikkat ve ilgi ve bütün devlet memurlarından hususiyile veliler, hâkimler ve bütün memurlardan en büyük ilgi, takip, telkin ve yardım beklerim.

2 - Şehirdeki ilkokul binaları için hususi tedbirleri yeni kanunlar yolu ile alınacaktır. Onu beklemeden her bölge, mümkün olanı yapmalıdır.

Köylerde büyük sayı da ilkokul açma devrinin ilk yılındayız. Bu yılın imtihanını yüz akıyla geçirmek, hepimizin büyük kaygımızdır. Sonbaharda vatandaşlara iyi haberler verebilmenin helecane içindeyim.

Gelecek sene için şimdiden hazırlanmak lazımdır. Vatandaşların emin olsunlar ki, ilköğretim davası üç beş ay sürecektir saman alevi cinsinden heveslerle neticelenmez. Biz, senelerce sürecektir en kuvvetli irade ve sebatla bir meseleyi takip edecek kabiliyette adamlar olduğumuzun imtihanını milletimize karşı ilköğretim davasında göstereceğiz.

Türk milleti ilköğretimde göz diktiğimiz amaca varduktan sonra büsbütün başka kudrette bir varlık olacaktır. İstihsalimiz, yani kazancımız bu sayede çok artacak; memleket yüksek bir teknik kabiliyet edinecek; büyük milletimizin yaradılıştaki kabiliyetleri içinde insanlığın bütün iyi vasıfları engin değerler olacaktır. Çok kuvvetli ve çok kıymetli bir millet olmanın çaresi, ilköğretimin tamamlanması ile elde edilmeğe başlanır.

Kooperatif Postası

Karınca,

Ocak 1946, Sayı: 109, S. 4-5.

HARP SONRASINDA YERLİ MALİ DAVASI

Hazım Atıf KUYUCAK

(Ulusal Ekonomi ve Arttırma Derneğinin 12 Aralık
1945 tarihli Broşüründen)

Harbin bütün zararlarına rağmen iki önemli ve faydalı tesiri olmuştur ki, bunlardan biri, filen işgale uğramış memleketlerde milli gelirin ve masrafın artması, diğeri de her yerde milli sanayiye daha fazla güven doğmuş bulunmasıdır.

İstisnasız muharip veya tarafsız hemen her memlekette milli gelirin daha yüksek bir nispeti vergi olarak Devlete intikal etmiş buna rağmen de arttırma nispeti yükselmiştir. Bunun tek izah sureti harp içinde milletlerin, muhtelif tesirlerle, daha fazla gayretler göstermeleridir. O halde şimdi en önemli dava, harpten sonra da harp içindeki gayreti göstermek ve bu suretle tahassül edecek gelir fazlasını iktisadi refahı arttırma yolunda kullanmaktır.

Gerçekten bu harp insanların enerjilerini iyi organize ettikleri takdirde nelere muktedir olduklarını ispat etmiştir. Bu enerjinin hayat seviyesini yükseltme işinde de aynı derecede kullanılmaması için ise hiç bir sebep yoktur.

Milli sanayi yalnız her hangi bir nevi sanayi memlekette kurmuş olmak için değil belki ve bilhassa milli emeğin kıymetlendirmek maksadıyla kurulur. Milli emeğin kıymetlendirilmesi ise hem iç hem de dış piyasalar için bahis mevzuu olabilir. İşte harp ertesi devresinde mevcut milli sanayimizi genişletir ve yenilerini de kurarken göz önünde bulundurmamız gereken belki en önemli esas budur.

Harpten evvel “çocuk” sayılan birçok sanayi şubelerimiz harp içinde, memleketin birçok ihtiyaçlarını tatmin edecek istihsalı sağlamak suretiyle reşid olma yolunu tuttuklarını göstermiştir. Harpten sonra ise kendilerinden rüşdün ve gençliğin meyvelerini beklemek yerinde olacaktır.

“Çocuk sanayi” için en esaslı dava yaşamadır. Bunun için de gereken her türlü yardım ve himaye yerindedir ve şimdiye kadar yapılmıştır. Genç sanayiye rüşdün ve gençliğin numuneleri olmak gerektir. Bu devrede bulunan sanayi yalnız himayeye dayanan bir mevcudiyet sağlamakla başarı elde etmiş olamaz.

Asıl başarılarını “kalite ve maliyet” sahasında göstermesi icap eder. İşte bu bakımdandır ki, harpten sonra pek tabii olarak kuracağımız yeni “çocuk sanayi” için gereken her türlü yardım ve himayeyi sağlamakla beraber “yetmiş çağda” bulunan sanayimizi de kendi kendine ve esas itibarda kendi kuvvetine dayanarak ya şamaya ve yürümeye alıştırmak zorundayız.

Harp içinde başta gelen amaç mümkün olduğu kadar fazla istihsalde bulunmaktır. Bu sebeple kaliteye pek fazla dikkat imkânı bulunmadığı gibi bazı hallerde de “miktar” lehine “kalite” den fedakârlık yapmak zaruri görülmüştü. Aynı surette olağan üstü şartların tesiri altında “istihsal miktarı” karşısında “maliyet” de ikinci plana geçmişti. Harpten sonra bilhassa gençlik çağına girmiş sanayimizde bu iki geleneğin devam etmesi pek zararlı sonuçlar verebilir. Çünkü bu gelenekler milli emeğin ve servetin heder edilmesi demektir. Bu sebeptendir ki, ilgili hükümet makamlarının bu iki nokta ile şimdiden meşgul olduklarını memnunlukla görüyoruz.

Asırlardan beri dokumacılık sanayinde başta gelen İngilizler son zamanlarda gerek iplik bükmede ve gerek dokumada Amerikan işçi randımanının İngiliz işçi randımanına nispetle vasati iki misli olduğunu görmüş ve bu sonucu sağlayan amilleri incelemeğe başlamışlardır.

15 - 20 sene gibi kısa bir zamanda ve çok zor şartlar içinde kurulan sanayimizdeki randımanın Amerika, İngiltere veya ileri Avrupa memleketleri derecesinde olmasını beklemek insafsız bir hareket olamaz. Bununla beraber şartların benzediği hallerde, bu gibi mukayeselerin sık sık yapılmasında fayda olacağı da muhakkaktır. Çünkü bu mukayeseler bize amaçtan ne kadar uzak olduğumuzu göstermek itibarıyla münebbih tesirini yapabilir.

Halk harp içinde büyük hizmetini gördüğü milli sanayi harpten sonra da gelişme ve genişlemesini arzu eder. Bu arzu ile de müsavi şartlar altında yerli malını tercih eder fakat herkesin, dışarıdan gelenlere nispetle kalitesi düşük ve fiyatı yüksek malları satın alması beklenemez.

Kanaatimce, Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumunun şimdiye kadar elde ettiği başarıları ve ifa ettiği değerli hizmetlere yapacağı en önemli ilaveleri harp sonrası devresinde görebiliriz. Çünkü millet yerli sanayi değerini ve sıkışık şartlar içinde memlekete ne kadar büyük hizmetler sağlayabileceğini hakkiyle anlamış bulunuyor. Bu görüş ve anlayışı harp sonrasında da idama ettirmek için ise tavsiyelerden ziyade hareketlere ihtiyaç vardır. Bu hareketlerde piyasaya makul fiyatlarda en iyi kaliteli yerli malı sürmekten ibarettir. İşte Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu bu sahada da önemli bir rol oynayabilir.

Memlekette ne gibi maddeler için ihtiyaçlar çoktur? Bu maddelerden hangilerini memlekette, iyi kalitede ve makul fiyatta yapmak ve satmak mümkündür. Yerli bir dış macunu mu iyidir? Yoksa ithal edileni mi? gibi birçok önemli sorular vardır ki, bunların cevaplanmasında, gerek tecrübelerine ve gerek yapacağı ve yapacağı etütlere dayanarak, Milli Ekonomi Kurumu da faydalı olabilir. Hatta Devlet mekanizmasının şimdilik meşgul olmadığı, görünüşte küçük fakat gerçekten önemli birçok sanayi şubelerinde müstahsilleri ve müstehlikleri aydınlatmada önderlik edebilir.

Kurumun harp sonrası devresinde önümüze açılan yeni ilerleme ve gelişme imkânları karşısında da şimdiye kadar elde ettiği başarıları sağlayacağını kuvvetle umuyoruz.

Kısaca

Kooperatif Postası

Karınca,

Ocak 1946, Sayı: 109, S. 19.

Cemal BORA

Karınca elimizdeki bu sayısı ile on ikinci yılının Ocak nüshasını çıkarmış bulunuyor. Ocak kelimesi Türk dilinde bir topluluk ve bir birlik ifade eder. Bu bakımdan kooperatifçiliğe en yakın bir kelime ve anlamında da bir akrabalık sezilmektedir. Her Türk'ün göğsünü kabartan İstiklâl marşımızın:

"Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak".

İkinci mısraında bütün bir milleti sinesine toplayarak onun millileştiğini görmekteyiz.

Asker Ocağı isimli bir şiirde:

Ezelden bilir onu, yer gök, deniz, dört bucak...

Babadan miras kalır her oğula bu ocak diye biten son mısraında başlı başına tarihi bir topluluk ifade eden Asker ocağının her babadan oğluna miras olarak kaldığını görmek ne mutlu bir olaydır.

Geçmiş tarihimizde birçok kurumların adları "Ocağı" diye anılmış ve Cumhuriyetin ilk yıllarındaki milli heyecanın bütün inanç ve kudretini Türk Ocakları'nda görmüş ve terennüm etmiştik. Sonradan bu ocak adını değiştirerek Cumhuriyet Halk Partisinin organı olan Halkevleri, Halkodaları unvanıyla bizleri yirmi yıldan fazla bir zamandan beri sinesinde toplayıp bugünkü milli kalkınmamızı sağlamağa önder olmuştur.

Ocak kelimesi ve anlamının halk dilinde de kıymet ve değeri önemlidir. Topluluktan ve her nasılsa sürüden ayrılmış olanlarımız bu sürüye tekrar katılmak ve bir saadete erişmek için;

- Ocağına düştüm, diye yalvarırız. Bunun aksine olarak da yaptığımız kötülükler için:

Ocağın sönsün diye beddualandığımız olduğu gibi, iyiliklerimiz içinde:

- Ocağın şen olsun diye dualandığımız olur.

Fakat bir de:

- Ocağıma incir ağacı dikti, diye kullanılan bir yeri var ki, bu muhakkak, bir birliğin bozulmasına ve bir yuvanın yıkılmasına sebep olanlarımız için kullanılır. Ancak - Ocak - kelimesi şehirde, köyde ve her yerde bir topluluk anlamına gelmesinden, iki üç kişilik bir aile yuvasından asker ocağı gibi milyonları çevresine toplayıp dirlik ve düzenlik içinde yaşamayı sağladığından aynı anlama gelen Kooperatifçiliğe akraba diye benimsemiş olmak her halde yerindedir sanırım

Ziraat Bahisleri:

Kooperatif Postası

Karınca,

Ocak 1946, Sayı: 109, S. 23-24.

Yazan: George D. Scarseth

(Amerika Zirai Araştırmalar Birliği direktörü)

Bugün "fakir toprak" adını verdiğimiz şeyi tayin etmek için ileride başka kelimeler aramalıyız

Makul bir surette seçilmiş ve lazım olan yere tatbik edilmiş yeter miktarda mümbitleştirici maddeler sayesinde mükemmel randıman verebilen bir toprağa "fakir" denilebilir mi?

Birleşik Amerika'nın Ukrayna'sı olan Mid-West'teki eyaletlerin hepsinde toprağın kafi derecede mümbit olmadığı keyfiyeti seneden seneye kendini hissettirmektedir. Her ne kadar karışık ve bol buğday mahsulleri bu noksanlığı bize duyurmayacak mahiyette ise de asıl kifayetsizlik belirtileri, görebilen herkes için mevcuttur.

Ben bunların hepsini buğday ambarınızda görebildim.

Toprağın fakirliği kendini oldukça gösterdiği zaman bunların kifayetsizliğinin sonuçlar, herkes tarafından görülebilir. Çökmek üzere olan çiftlikler, zayıf mahsuller, fiyatlar yüksek olduğu halde bile çiftçiye artık uygun bir hayat standardı temin edemez.

* * *

Mümbitleşme kifayetsizliklerine çare bulunabilir mi? Toprağın zenginliği ihya olunamaz mı?

Bu suallere cevap verebilmek için Purdue üniversitesinin deneme istasyonu bundan beş yıl evvel bir kaç tecrübeye girişmiştir. Bu tecrübelerin çoğu, Mid - West'te Indiana eyaletinde nebatları birçok seneler besledikten sonra ya hiç veya pek az mümbitleştirilmiş, içinde pek az hayat unsuru kalabilecek ince kumlu toprak tabakaları üzerinde yapılmıştır.

Tesbit edilen ilk kifayetsizlik nebatların en çok muhtaç olduğu bir anda, yani yaz mevsiminin tam ortasında nitrojen noksanlığıdır. Indiana eyaletinin güneyi de ekseriya yaz yağmurları, nitratı köklerin derinliğine kadar toprağın içine sokabilecek derecede kuvvetli değildir.

Bu itibarla mümbitleştirici maddelerin tatbiki için yeni bir usul denenmiştir. Bu usul, toprak sürülürken sapanın arkasında açılan izin içine mümbitleştirici maddeyi azar azar atmak tan ibaret olup bu surette mümbitleştirici madde tam köklerin faaliyete geçeceği yere, yani toprağın 13 - 20 santimetre derinliğine yerleştirilebilmektedir.

Toprak bellendikçe mümbitleştirici maddeyi sapan izinin içine serpmek için Purdue Deneme İstasyonunda sapanın üzerine monte edilecek hususta bir tertibat tekemmül ettirilmiştir. Fakat maalesef nitrat şeklinde tatbik edilen nitrojen'in topraktaki rutubetle eridiği ve köklerden yukarıya, toprağın üzerine çıktığı anlaşılmıştır.

Bununla beraber nitrojeni sulfat d'ammonium mahlutu şeklinde tatbik etmek suretiyle dava halledilmiştir. Bu şekilde tatbik edilen nitrojen toprağın yüzüne çıkmamakta, nebat kökleri tarafından emilebilecek derecede toprak parsellerine yapışmaktadır.

Fosfat ve potas esasına dayanan gübreleri ve nitrojen'li ammonium mahlutlarını sapan izinin içerisinde toprağa derin surette atmakla elde edilen büyük faydalar bilhassa 1940 ve 1941 kuraklık yıllarında dikkati çekmiştir. Mümbitleştirici madde tatbik olunmadan evvel verimi hektar başına 10 hektolitreyi geçmeyen bir toprakta da başka bir tecrübe yapılmıştır.

İlk tecrübe toprağa hektar başına takriben 900 kilo adi gübre dökülmüş ve toprak derhal sürülmüştür.

Alınan netice, hektar başına 50 hektolitreye olmuş, fakat aynı miktarda mümbitleştirici madde sapan izinin içine atıldığı zaman randıman hektar başına 60 hektolitreye çıkmıştır.

Her iki usul arasında tespit edilen 10 hektolitrelilik farkın ilk denemede sapanın toprağı tamamen altüst etmemesinden ve bu surette toprağın yüzüne serpilene mümbitleştirici maddenin istenilen yere teksif edilecek yerde toprak altında dağılmış olmasından ileriye geldiği tahmin edilmektedir.

Hektar başına ancak 10 hektolitreye hububat verebilecek derecede fakirleşmiş bir toprak, elbette bir çiftliğin işletme masraflarını koruyamaz. Fakat hektar başına sapan izlerinin içine 900 kilogram mümbitleştirici madde serpilene aynı toprak, 5 misli fazla randıman vermiş ve kullanılan mümbitleştirici madde bedelinin 3 misli kâr bırakmıştır.

* * *

Başlangıçla kullanılan teknik, sonradan ıslah edilmiştir. 1942'de sapan izinin içine serpiştirilen mümbitleştirici maddeden başka bir filizlendirici madde de serpidiği takdirde mısırın daha kuvvetli fişkırdığı görülmüştür. Bu filizlendirici madde, taze filizin mısır otlardan kendini kurtarmasına yardım etmekte ve çiftçinin bu muzır otları vaktiyle temizlemesini mümkün kılmaktadır.

Bundan başka iyi bir mahsul elde etmek için fakir bir toprağa lâzım gelen malzeme verildiği takdirde toprağın zenginleştirici madde terden bir kısmını emdiği de görülmüştür. Meseli çok asitli ve kumlu olan bir toprağın verimi hektar başına 91 litre adi gübre katılmak suretiyle 2 misline çıkarılmıştır.

Bu, 1941'deki tecrübedir. 1942 de çiftte' toprağını sürmüş ve kısmen bir sene evvele mümbitleştirilmiş, kısmen de hiç mümbitleştirilmemiş olan yerlere soja taneleri ekmiştir.

Hiç mümbitleştirilmemiş olan kısma ekilmiş bulunan taneler hektar başına ancak 7 hektolitreye ve evvelki sene mümbitleştirilmiş olan kısma ekilenler hektar başına 17 hektolitreye randıman vermiştir.

Toprak kıfayetsizliklerine çare bulmak ve fakir toprakların randımanını yükseltmek hususunda mevcut birçok imkânlar bu güne kadar asla inceden inceye tatbik edilmemiş bir mevzu teşkil etmektedir.

Bütün verimli topraklarımız, azami mahsul vermektedir. Verimsiz topraklarını ise tıpkı bir makinenin hayati ehemmiyeti haiz bir parçasının eksik olması gibi nebatı besleyebilecek bir veya bir kaç esaslı maddelerin eksikliği yüzünden kısır kalmaktadır. İyi bir randıman vermelerini mümkün kılacak miktarda mümbitleştirici madde katıldığı takdirde bu topraklar büyük birer istihsal kaynağı olabilir.

İzmir - Yeni Asır'dan

Kooperatif Postası

Karınca

Ocak 1946, Sayı: 109, S. 25-26.

BİRLEŞİK AMERİKA'DA ŞEHİR KÜTÜPHANELERİNİN GÖRDÜKLERİ HİZMETLER

**24.000 nüfuslu bir şehrin 37.500 ciltlik
bir kütüphanesi vardır ki, her yıl 7.740
aboneye 114.000 cilt kitap verir.**

Küçük Amerikan şehirlerinde kütüphane, postane gibi, bakkal dükkânı gibi daima mühim bir rol oynamıştır. Büyük şehirlerdeki kütüphaneler artistik koleksiyonlar ve edebiyat hazineleri birer müze adası verirler. Bu kütüphanelerde kitapları dağıtan servis bile, başlı başına bir daireyi andırır. Fakat küçük şehrin kütüphanesi öyle değildir. O, küçük bir bütün teşkil eder. Kendine mahsus, samimi bir çehresi vardır. Bu kütüphane aynı zamanda, bulunduğu şehrin zevklerinin, tercihlerinin, onları ilgilendiren konuların da bir aynasıdır.

Bütün bu kütüphanelerin en mükemmel örneği, Manchester'daki kütüphanedir. İngiltere'deki büyük şehrin adaşı olan bu kasaba, Amerika'daki yeni İngiltere'de, Connecticut devletindedir. Sabahın dokuzundan akşamın dokuzuna kadar yüzlerce kişi bu kütüphanenin muhtelif şubelerinden kitaplar alırlar, Çarşıya giden kadınlar dönüşlerinde kütüphaneye de uğrayıp ev işlerine, moda alet konular neşreden dergilerin son sayılarına bir göz atarlar. Okuldan çıkan Öğrenciler kütüphane memurunun etrafında toplanıp ona, okudukları dersler, yapacakları vazifelerle ilgili bir yığın sualler sorarlar.

Komşu fabrikanın işçileri de teknik kitaplar ararlar. Bazen, kucağında uyuyan yavrusuyla genç bir anne, raflarda bir çocuk bakımı kitabı arar.

Kış geldi mi kütüphanenin abonelerinde de bir telaştır başlar. Banliyöde, civardaki çiftliklerde oturanlar kitap istifçiliği yaparlar... Mesela o gün şehre inen bir çiftçi, karlardan yol kapanır da belki gelemem diye, kamyonetiyle kütüphaneye uğrar, hazan küçük bir sandık dolusu kitap alıp gider. Çocuklara ayrılan kısım başlı başına bir âlemdir. Küçükler okuyamadıkları için, okunan kitapları dinlerler. Bunlara bir saat müddetle masallar okuyacak bir gönüllü daima bulunur ve kasabanın çocukları her gün bu saati ipe çekerler.

Kütüphanenin tiryakileri her gün oraya giderler. Bunların çoğu gündelik gazeteleri okur. Çoğu

yaşlıdır, emekli memurdur, ihtiyar çiftçidir. Bunlar belediye kütüphanesini biraz da kendi evleri sayarlar. Okuma salonunun rahat koltuklarında her gün bir kaçının gazete okudukları, bazılarının ise gazeteleri dizlerine koyarak uyukladıkları görülür.

Manchester Kütüphanesi de şehirle beraber büyümüştür. 1840'da orada kurulan ipek fabrikasının işçileri günlük hayatlarının yeknesaklığını gidermek için bir çare düşündüler. Her akşam kahveye, meyhaneye gitmek hem sıhhatlerini bozuyor, hem de bilgilerini arttırmak şöyle dursun - onlara kötü huylar aşıliyordu. Nihayet içlerinden biri parlak bir fikir buldu. Arkadaşları arasında para toplayarak birçok kitap aldı. Fakat ortaya mühim bir mesele daha çıktı. İşçilerin çoğu okuma yazma bilmiyordu. Bilenler ise kitapları pay edemiyorlardı. Buna da bir çare bulundu. Ayırdıkları para ile işçiler bir de "okuyucu" tuttular.

Kitapları ona okutuyorlar, kendileri de dinliyorlardı. İşte bu kitaplar, bugünkü kütüphanenin çekirdeği oldu. Şimdi kütüphane şehrin ortasında yükselen zarif bir binadır. 6 memuru vardır. Son sayıma göre içindeki kitapların sayısı 37.500'ü bulmuştur.

Kütüphaneyi gezen bir ziyaretçi, birçok kitaplar arasında, rafların üzerinde sıralanmış eski ciltler görür. İşte bunlar, yukarı da bahsettiğimiz işçilerin bundan yüz sene evvel alıp kütüphaneye armağan ettikleri kitaplardır.

Kütüphanede her şey düşünülmüştür: Meselâ çocukların okuma salonunda, okul sıralarını andıran, çocukların boylarına göre yapılmış rahleler vardır. Çocuklar bu ada macera kitapları okuyabildikleri gibi, derslerine faydası dokunacak kitapları alıp evlerine de götürebilirler.

Şehrin küçük gazetesini çıkaran yaşlı zat bazen aradığı bir şeyi bulmak için gelip kütüphanedeki ciltleri karıştırır. Manchester Kütüphanesi, Amerika'da bulunan bu çeşit kütüphanelerin 7000 tanesinden biridir. Bu kütüphanelere rastgele her kitap alınmaz. Her eserin kendi nevinin en iyisi olmasına itina gösterilir.

24.000 nüfuslu bir kasaba olan Manchester'da kütüphanenin abonelerine her yıl 114.000 ciltten fazla kitap verdiği olur.

Kütüphanenin müdiresi olan Miss Smith'in bu işi 23 yıldan beri yapmaktadır. 7.740 aboneden çoğunun evlerini bilir. Kütüphane ayrıca okullara da kitap verir. Bu işe memur edilen birisi okulları dolaşarak oradaki kitap stokunu yeniler. Bazen bütün bir ailenin kütüphaneye gittiği, babanın, annenin, çocukların okuyacakları kitap veya gazetenin mahiyetine göre muhtelif salonlara dağıldıkları görülür. Hastalar bile unutulmamıştır. Her hafta bir memur hastaneleri dolaşarak hastalara kitap dağıtır, ertesi hafta verdiği kitabı geri alıp yenisini bırakır. Kütüphanenin bir de idare meclisi vardır ki, mali işlerle uğraşır, memurların aylıklarını tespit eder. Kütüphanede ilâveler veya tamirler yapılacağı zaman ödenek verir.

Bazen bir öğretmenin gelip, kendi okulundaki öğrencilere yarayacak kitapları ayırttığı da vakidir. Her gün sekiz gündelik gazete ile yerli yabancı 112 dergi gelir. Güzel havalarda abonelerin kitap, gazete veya dergileri bahçede okudukları görülür.

Ankara Akşam Haberleri

Kooperatif Postası

Karınca

Mart 1946, Sayı: 111, S. 2-3.

Fuad PEKİN (Y. Mühendis)

Genel olarak hububat ekonomisinin ve bu meyanda buğday piyasasının teşkilâtlandırılması ve tanzimi keyfiyeti stok davasına dayanır. Piyasa istikrarsızlıkları, fiyat temevvüçleri, arz ile talebin

birbirine denk gelmemesi hususlarına karşı en tesirli deva muhakkak ki stok bulundurmadır.

İaşe maddelerinden en önemlisini teşkil eden buğdayın istihsal ve istihlakini düzenlemek, ayarlamak geçmişte olduğu gibi bu gün de dünya iktisatçılarını işgal etmekte ve yeni yeni tedbirlere lüzum göstermekte ve mevzuata yol açmakta devam ediyor.

Memleketimizin harp yıllarında iaşe işleriyle de görevlendirilmiş bulunan (Toprak Mahsulleri Ofisi), özel kanununun çizmiş olduğu hudutlar dışına çıkarak geniş ölçüde hububat ve bakliyat alım, satım ve öğütme faaliyetine girişmiş ve bu surette bir aralık bir milyon dört yüz bin (1.400.010) tona yaklaşan her çeşitten hububat ile kırk bin (40.000) ton bakliyat almak ve saklamak zorunda kalmıştır. 1941 - 1944 yılları alımlarının ortalama miktarı her çeşit hububat için 908 bin ton ve yalnız buğday için 559 bin tona varmıştır. İşte bu stoklar sayesinde ki dünya savaşının en buhranlı zamanında bile memleketin iaşesi aksatılmadan sağlanmış ve halk ekmek sıkıntısı çekmemiştir.

Toprak Mahsulleri Ofisinin harp yıllarında başarı ile yerine getirdiği ödevlerin, biraz farklı bile olsa, kuruluş maksatlarına daha uygun bir tarzda sulh devresinde de devam etmesi melhuzdur. Mahsulün fazla olduğu yıllarda büyük fiyat düşmelerini önlemek ve müstahsilleri korumak, ihtiyaçtan fazlası için mahreç bulmak; mahsulün yetmediği zamanlar piyasaya müdahale ederek anormal fiyat artışlarına mani olmak suretiyle müstehlaki korumak Ofis'in lüzumlu ve faydalı rollerinden birini teşkil edecektir. Ama piyasaya hâkim olmak, onu tanzim edebilmek ancak ve ancak stok hacmine bağlıdır.

Sulh seneleri için - köylü stoku hariç - 400.500 bin tonluk bir stok bulundurulmasının yukarıda kısaca belirtilmiş olan maksatların tahakkukuna kâfi geleceği tahmin edilmektedir.

İşte gerek bu stok miktarı ve gerekse diğer hububat faaliyet ve hareketlerinin hacmi ve ehemmiyeti silo ve ambar kapasitesine esas olan rakamları verir.

Hububatın matlup şartlar altında stoku ancak "silo" ile mümkündür. Bütün "stok" bulundurma müddetince süren "muhafaza" konusu silonun yapılış ve kuruluşunun en esaslı hedefini teşkil etmekle beraber silo çeşitli maksatlarla çeşitli işlere de tahsis edildiğinden kullanılışı tasarlanan şekillere göre değişir.

Silo bugün, yerine göre, Çiftçinin, Değirmencinin, Ticaret odalarının, Liman antrepolarının, Umumi mağazaların, Zirai kooperatiflerin, Satış kooperatiflerinin ve nihayet Devlet teşekküllerinin elinde bulunmaktadır.

Silodan ithalat, ihracat, stokaj işlerinde, iç ve dış piyasalarla ilgili türlü türlü ameliyelerde faydalanılmaktadır. Şahsa ait silo, Çiftçi silosu: Müstahsilin istediği vakit ve en elverişli anda harmanı yapmasını, malını en iyi şartlar altında yanı başında saklamasını ve satış için en uygun zamanı beklemesini mümkün kılmaktadır.

Değirmen siloları, değirmen tesisatının ehemmiyetine mütenasip olarak, bazen çok büyük kapasitelere varmaktadır. Gerek iç sularda ve gerekse büyük denizlerdeki Liman siloları birçok istihsal bölgesinin malını bir araya toplamak muhafaza etmek ve gönderileceği yere göre gerekli ameliyelere tabi tutmak üzere teçhiz edilir. En büyük kapasitelerdeki silolar bunlardır.

Doğrudan doğruya hububat pazarlarının tanziminde faydalanılan silolar bilhassa kooperatif ve devlet silolarıdır. Zirai kooperatiflerin "Fransa, İtalya'da" veya Buğday Satış Kooperatiflerinin Amerika, Kanada'da mevcut olduğu memleketlerde, bunlar hububatın manipülasyonuna, muhafazasına en elverişli olan tesisleri müstahsilin emrine daima hazır bulundurmakla beraber satış işlerini de kolaylaştırmağı veya temin etmeği üstüne almış bulunuyorlar. Gerek bu kooperatiflerin gerekse bunlarla ilgili veya bunlara dayanan ve devletin kontrolü altında bulunan çeşitli hububat ofislerinin memleket ekonomisindeki rolleri ayrı bir inceleme konu teşkil eder.

Bütün bu teşekküller programlarındaki işleri kuvveden fiile çıkarmak için Siloya bel bağlamışlar. Çünkü hububatın ticari vasıflarına halel gelmeden saklanması, vukua gelecek arızalara karşı

tedbir alınması, haşerelerle mücadele, buğdayın ıslahı, tefriki ve tiplendirilmesi veya muayyen haliteler elde edilmesi ve buna benzer birçok işler yalnız “silo” ile kabildir.

Memleketimizde silo davasını ilk defa “Cumhuriyet rejimi” ele almıştır. Devlet Demiryollarına ait Haydarpaşa siloları 1926 – 1927’de tamir edildiği gibi Ankara, Konya, Eski şehir, Sivas siloları 1933 - 1934, Derince silosu 1934 - 1935 ve Afyon, Polatlı, Yerköy siloları da 1935 - 1937 yıllarında yaptırılmıştır. Toprak Mahsulleri Ofisinin kuruluşunu müteakip ikinci dünya harbinin patlaması silo inşa ve tesis imkânlarını ortadan kaldırıncaya Ofişçe demir bulunabildiği vakit betonarme ve sonrada mevcut malzemeye göre kârgir ve ahşap ambar inşa edilmiştir. Bundan maada ofis geçen yıl Amerika’dan hemen hemen 100 bin ton mal alan galvanize oluklu saçtan mamul gerek geçici ve gerekse sürekli olarak kullanılabilen demontabl küçük silolar getirmiştir. Bunlardan birçoğu bir alaya getirilerek, ihtiyaca göre istenilen hacimde “3 - 4 bin tona kadar” silo gurupları teşkil edilebilmektedir.

Silo ve ambar davasına inanmış olan Toprak Ofisi harp yıllarının bütün müşkülât ve sıkıntılarına rağmen stokların en iyi şekilde saklanmasını temin edecek ambarları, hangarları yaptırmış, satın almış ve bu suretle bugün 400.010 tonluk bir silo ve ambar manzumesine sahip olmuştur.

Gerek kendi silo ve ambarları ve gerekse icabında icar suretiyle Devlet Demiryollarına, şirketlere ve şahıslara ait silo ve depolar ile memleket stokunu muhafaza edebilecek bir duruma girmiş bulunmaktadır.

Silolar Ton Kime ait olduğu;

Haydarpaşa A ve B siloları, 15.000, Devlet Demiryolları -

Ankara, Konya, Eskişehir, 16.000, Toprak Ofis –

Sivas Derince 10.000 Devlet Demiryolları ile Toprak Ofis –

Afyon, Polatlı, Yerköy 13.000 Toprak Ofis 54.000

Çelik Silolar 54 yerde 100.000

**ANKARA MEMURLAR
KOOPERATİF ŞİRKETİ**

Kooperatif Postası

Karınca

Mart 1946, Sayı: 111, S. 22-25.

Şinasi ÇELİKKOL

(Umumi kooperatifçilik hareketlerinde hususi bir yere sahip olan «İstihlâk kooperatiflerinin» zamanla gelişerek bugünkü durumunu alabilmesi tecrübelerden istifade suretiyle olmuştur. Bu surette faaliyete geçen her kooperatifin kendinden sonra gelecekler ve halen mevcut olanlar için iyi ve fena taraflarıyla lüzumlu sonuçlar sağlaması bakımından, konumuzu teşkil eden kooperatifin kısaca tetkiki her halde faideli olacaktır.)

İstiklal harbini takip eden yıllarda Ankara’da halk harbin doğurduğu müthiş bir pahalılık ve aranılan malların bulunamaması gibi fena hayat şartlarının baskısı altında yaşıyordu.

Ankara Memurlar Kooperatifi İdare Meclisi Reisi Bay Kenan Yılmaz aynı senelerde gittikçe artan memur kütlesinin mahdut gelirleri, geniş zaruri ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak bulunuyor ve vaziyetlerini düzeltebilmeleri için, muhakkak surette müştereken ihtiyaçlarını gidermek gayesiyle birleşmek mecburiyetini daha yakından hissediyorlardı.

İşte bu durum neticesinde, işe hükümet de müdahale ederek mevcut memurlardan muayyen miktar

iştirak hissesi tahsili suretiyle “Ankara Memurlar Kooperatif Şirketi” namı altında mevzu bahis kooperatif teşkil olunmuş ve Esas Nizamnamesi 8 Nisan 1925 de tasdik edilerek 28 Temmuz 1925 de ilan olunmuştur.

Kooperatifin 1 numaralı ortağı “Cumhuriyet devrinin birçok müesseselerinde olduğu gibi” Atatürk ve 2 numaralı ortağı da İsmet İnönü’dür.

Ticaret kanununun icap ettirdiği formaliteleri tamamlayan şirket, önceleri Anafartalar caddesindeki yerinde faaliyete başlamış, bilâhare kendi yaptırmış olduğu binada devam etmiş ve halen de etmektedir. (işletmenin şimdiki bulunduğu yer, gayet işlek bir cadde üzerinde olup gelişmeğe fazlaca müsaittir.) İşletmenin yakın zamanlardaki çalışmasını iyi ve noksan taraflarıyla incelerken aşağıdaki sırayı takip etmek anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Tedarik

Mal tedariki meseleleri evvela o mala olan ihtiyacın tayiniyle başlar. Umumi olarak ihtiyacın tespiti günlük, aylık, mevsimlik... gibi devrelerde tecrübeler neticesi tertip edilmiş plânlarla olur.

Bugünkü anormal vaziyetlerin tesiri altında böyle planların yapılması çok güç olduğu gibi, yapılsa da hakikate pek uymayacağı ileri sürülebilir ve doğrudur. Ancak bu takdirde mağaza şefinin daima uyanık bulunması; depo ve şubelerle temas neticesinde, ilerde noksanlıklarını tamamıyla hissettirecek malları daha önce tespit ederek, gönderme veya dışarıdan tedarik imkânlarını araştırmaları lazımdır.

Geçen seneler (umumi heyet zabıtlarından öğrendiğime göre) şubeler ve merkez arasında tam bir irtibat dahi temin edilememiş, müşterilerden çoğu ki, bunların içinde ortaklar da vardır. Başka yerlere gitmek mecburiyetinde kalmışlardır. Sadece bir irtibat ve dikkatle alınacak tedbirleri dahi, benimsemeyerek işini olurlarına bırakan müesseseyi idare edenlerin sene içinde kaybedecekleri müşteriden maada (maalesef ortaklarda dâhil) yıl sonunda da nahoş neticelerle karşılaşacağı şüphesizdir.

Mağaza şefi tarafından tespit edilen ihtiyaç mallarının ya Ankara veya diğer taşra piyasalarından temin edilir. Ancak bazı malların alımında müstahsile varılabilmektedir. (1) Bazı kısım mallar ise toptancı ve yarı toptancılardan ve ekseriya Ankara piyasasından temin edilmektedir. Şimdiki halde mevcut ve sıkı bir iç organizasyon neticesinde piyasayı kontrol, siparişlerin verilmesi ve takibi işlerinin, hakkıyla ifası mümkün olmaktadır.

Depolama:

Hali hazırda depoda uzun müddet kalmış olan mallar çok mahduttur. Çünkü mal çeşidinin az olması ve ancak 3-4 günlük ihtiyaca yetecek kadar alınması, fazla duran mal stokuna mani olur.

Depodaki mal mevcudunu fiyat değişikliklerinden istifade gayesiyle ayarlamak hiçbir zaman bahis mevzuu olmamıştır. Buna ilk önce kooperatifçilik zihniyeti mani olduğu gibi Milli Korunma Kanunu ve diğer bazı mevzuatın hükümleri de böyle bir hareketin ifrat derecesini kat’i surette men eder, Piyasadaki serbest müteşebbis icap ederse bir maldan temin edebileceği kâr haddini muhtelif gayri kanuni yollara başvurarak çoğaltabilir. Fakat kooperatif spekülasyon suretiyle mal stok etmeyi asla düşünmemiştir. Diğer taraftan 5-6 senelik zamanla gayet azalan mal çeşitleri ortakların (1) ilerde teşkil olunacak bir Türkiye İstihlak Kooperatifleri Birliği teşkilâtından, müşterek mal tedariki ve müşterek mal istihsalı gibi münferiden başarısız işlerin damı beklemek bir hak olduğu gibi bu kabil birliklerin kurulması için bir an önce harekete geçmek ise bir vazife olduğunu ve nihayet Birinci Türk Kooperatifçilik Kongresinin bu yolda atılmış ilk adım bulunduğunu da ilave etmek lazımdır.

Dahi ihtiyaçlarını başka yerlerden temin etmelerini sebep olmuşsa da belediyenin ve hükümetin takdirini kazanan işletme başka yönlerden takviye edilmiştir.

Ankara Memurlar Kooperatifi Murahhas Azası Bay M. Adli Bayman, bugün tamamıyla kendi malı olan binanın alt kısmı merkez mağazası ve üst tarafı da idari kısım olarak kullanılmaktadır.

Mağazalardaki mallar ve depo mevcudunu 200.000 olarak kabul edersek (maliyet üzerinden) bir yıl içindeki sürümde 2.750.000 lira değerinde olduğuna göre depo süratini olarak Sürüm 2.750.000 mevcut mal 200.000 olarak tespit etmek mümkündür. 1944 yılına ait olan bu netice bir istihlak kooperatifi için hiçte fena değildir. Diğer taraftan depo mevcudu 1943 yılında 183.593.69 liraya mukabil 944 yılında 71.404.39 lira olup daha ziyade mübrem ihtiyaca cevap verecek ve tezelden devredilebilecek mallara bağlanmıştır.

Merkez mağazası gayet geniş olup aşağıda gösterdiğimiz şekilde, ihtiyaçları tam vaktinde karşılamaya müsait bir iş bölümüne sahiptir.

- 1 - Yağlı maddeler reyonu (peynir, tereyağ, v. s.)
- 2 - Kuru sebzeler reyonu (Konserve, fasulye, şeker v. s)
- 3 - Züccaciye reyonu (bardak, fincan, porselen takımlar, v. s)
- 4 - Müskirat reyonu (her türlü İnhisar vesair içkiler)
- 5 - Ortaklar kredi reyonu (ayrıca mal mevcut olmayıp kredi ile yapılan satışları ayırmak içindir.)
- 6 - Tütün ve pul reyonu Şubelerde yukarda guruplar halinde zikredilen mallar mevcut olmakla beraber reyon taksimatı yoktur. Zaten personel ve satış bu şekli mümkün kılmaktadır.

Gerek depodan gerekse doğrudan doğruya siparişlerden gelip evrakı tekemmül ettirilen mallar reyonlara teslim edildiği veya şubelere gönderildiği vakit, bir fişle alan reyonun veya şubenin zimmetine geçilir. Bilahare aylık ve altı aylık devrelerde yapılan sayımlarla, gönderilen mallar arasında mutabakat aranır; (satışların da hesaba katılacağı şüphesizdir.

1945 yılından önce tedarikin muntazam bir plânla yapılmayışı, deponun tam bir surette kontrol edilmeyişi ve nihayet mevcutla Artım arasında daimi bir uygunluğun temin edilememesi bazı fena neticelere sebep olmuş, muhtelif şubelerde 11.000 liralık bir açık husule geldikten maada, depoda da bazı malların kullanılamayacak hale geldiği esefle görülmüştür.

Ve bütün bunların neticelerinden biride; Cebeci ve Bahçeli Evler şubelerinin kapanmalar olmuştur. (1) Hâlbuki üzerinde ısrarla durduğumuz daimi kontrol ve planlı hareketle açık henüz bu haddi bulmadan önü alınır ve icap eden şeyler vaktinde yapılabilirdi. Yeni idare teşkilatının başarılı çalışmaları ve piyasanın da müsaadesiyle kapanan şubelerin yeniden açılarak (aynı yerde olması şart değil) faaliyete geçmeleri mümkün ve ümit etmekteyiz.

Şimdiye kadar anlattığımız takip ve kontrolün yanı başında çok önemli diğer bir hususta, kıymet bakımından mal mevcutlarının ve hareketlerinin takibidir ki, bu da tamamıyla muhasebe kayıtlarına istinad etmektedir. (Yeni gelen muhasebecinin, geçen yıllardaki hususi tecrübelerine dayanarak mükemmel bir organizasyona doğru hesapları tasfiye etmekte olduğunuda ilave ederiz.)

Sürüm

İşletmenin satışa arz ettiği mallar iki guruba ayrılır.

- 1 - Tevzi malları; Belediye tarafından memurlara ve halka dağıtılması hakkı, kooperatife devredilmiş olan mallar olup kar hadleri düşüktür. (Zeytin yağda % 2, unda % 5)
- 2 - Satışı serbest mallar; reyon taksimatında bahsetmiş olduğumuz mallar olup kar hadleri birincilere nispeten daha yüksektir. (1) Geriye iki şube kalmış olup bunlar Bakanlıklar ve güven şubesi şubeleridir.

Birinci gurup malların sürüm) değişiklikleri sabit olmayıp ihtiyaç her zaman mevcut, mal temini ise serbest değildir.

İkinci gurup mallar ise, işletmenin geniş bir memur kütlesiyle alakadar olması dolayısıyla aylık tahavvüller gösterir. Birde ortakların kömür ihtiyaçları, vardır ki, bu hususta şirketin ortaklarına olan yardımı gayet fazladır.

Son seneler satışta daimi bir artış görülmekte ise de bunun hakkında karar vermeden önce fiyat temevvüçlerini nazara almak icap eder. Bizim asıl nazara dikkatinizi çeken husus artan satış miktarındaki ortakların payının (tevzi malları hariç) az bir nispette bulunmasıdır.

Bunun sebeplerini yukarda şirketin idare ve işleyişini incelerken dolayısıyla anlatan olduk. Mamafih daha mühim bir mesele ki, bu bütün istihlak kooperatifleri için bahis mevzuu olup önem1e üzerinde durulması icap eder ortaklar daha ziyade ileri düşünceli memurlar olduğu halde henüz kooperatifçiliği benimsememiş ve hududu muayyen ticari düşüncelerle, kooperatifçilik umdelerini tefrik edememeleri ve sebepleri araştırmaksızın neticeleri nazara alarak başka ticari müesseselerle (aynı ihtiyaçlarını mensup bulunduğu kooperatiften temin edebilecek vaziyette olduğu halde) temaslarında devam etmeleridir. Bir ortak kendi malını kullanmayı!) başka yerden alış veriş ederken, aldığı her malın ilerde kazanacak menfaatten bir miktar daha azaltacaklarını hiç düşünmez.

Ve düşünmek ihtiyacına dahi hissetmez. Böyle işleyen kooperatif ise tam gayelerine daha senelerde varmak zorunda kalır. Başka memleketlerde ana mukavelelerde bu hususu temin edecek şartlar mevcut olduğu halde bizde sermaye vaziyetleri henüz böyle müeyyidelere pek elverişli değildir. Zamanla gelişme neticesinde muayyen bir zaman kooperatiften alışverişte bulunmayan ortak icap ederse çıkarılabilecektir. Ve böyle olması lazımdır.

Yirmi senelik bir maziye malik olan kooperatif, kuruluşundaki gergin piyasada, adeta düzenleyici bir rol oynamış, son zamanlardaki harp yıllarında ise, birçok mallardan stok yapmak suretiyle ortaklarına bunları hariç piyasalara nazaran (bazı mallarda) % 20 ve hatta bazen daha da aşağı olarak tevzi etmek imkânını bulmuş, kömür tevzi işlerinde de ortaklarına fevkalade suhulet göstermiş ve hissedarların geçim şartlarını kolaylaştırmasındaki bu bilfiil faaliyetlerinin yanında, aynı zamanda Ankara halkının ihtiyaçlarını temin hususunda piyasa ile olan münasebetlerinde fiyat nazımı olarak (indirect bir şekilde) tesirli olan rolünü muvaffakiyetle başarmıştır.

Bu suretle sayılmakla bitmeyecek işleri salt ticari düşüncelere bakılmaktan daha ziyade kooperatifçilik prensiplerine uyarak (imkan nispetinde) ortaklarına ve bölgesine faydalı olacak şekilde başarmıştır. Nitekim değişmez ve dar gelirliilere dağıtılması icap eden bazı malların tevzii vazifesi, kooperatife verilmiş ve neticelerden gerek müstehlik gerekse diğer alakalı yerler memnun kalmışlardır.

İhmal ve tedbirsizlikten doğan bazı noksanlıkların faaliyette doğurduğu aksaklıklara kolumuz olan kooperatifin çalışmasını incelerken kısaca temas ederek belirttik. Gene hülâsaten aldığımız şu yazıda normal işleyen müessesenin ne gibi faydeler sağlayabileceğini de teferruatıyla olmasa da açıklamış olduk, Cumhuriyet devrinin memleketimizde kurduğu ilk istihlak kooperatifi olan bu şirket bugüne kadar numune teşkil edecek şekilde çalıştı. Şimdiden sonraki daha verimli faaliyetleriyle mevcut ve kurulacak kooperatifler için örnek teşkil edeceği hususunda hiç tereddüt etmiyor ve böyle olmasını bütün kalbimizle temenni ediyoruz. Yeter ki, idarecilerimiz, işletmecilik zihniyetiyle kooperatifçilik umdelerini telif edebilmiş ve halkımızda bu fikirleri benimsemiş olsunlar.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştirilerek teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

OCAK 2025 YIL: 91 SAYI: 1057 ISSN: 1300-1450

9 771300 145005